

Šiame numery

Erdvėje pavergtųjų nėra.
Pokalbis su dr. Jonu Grinium.
O vis dėlto galva pakeliama.
Aleksandro Radžiaus poezija.
Diena kanadiškojo Stratfordo festivalyje.
A. Landsbergio kūrybos vakaras
ir F. Neveravičiaus sukaktis.
Valandėlė su rašytoja
Birute Pūkelevičiute.
Kultūrinė kronika.

Kertinė paraštė

ERDVĖJE PAVERGTŪJŲ NĖRA

Šiandien labiau, negu bet kada, yra būtinas pasaulio mokslininkų bendradarbiavimas. Gal būt, tokiu būdu jie sugalvos stebėtinai galingas žmonių problemoms sušvelninti. Gal jų dėka pagaliau įsiviešpataus tolerancija. Sumažės bado grėsmė. Niekas nekentės nuo galingo kaimyno smurto. Gal? Širdingai linkime.

Deja, kol kas mokslininkų įtaka yra labai ribota. Pažvelgę istorijon, matome neraminantį vaizdą: ne formulėmis, bet klumščiais ir ginčiais įrodinėjamas visokių principų "teisingumas". Tiesiog apima fatalizmas, kai bibliotekoje pavartai storus iljustruotus toms, rodančius, ką savo laiku padarė užkariuotojų armijos, kaip tik tų tautų, kurios šiandien taip iškilmingai gūriasi savo meile tškai ir savo nepaprasta pažanga moksle.

Peršasi negatyvi išvada: nuo mokslininkų išminties ir geradžiškumo nepriklauso taikos įgyvendinimas. Gražiausia technologų santarvė bei Nobelio premijų laureatų bendra rezoliucija, nukreipta prieš karą, niekad nenustebs primityvaus valdovų geismo jėgai. Savo ruožtu nepažabota jėga gyvenimą stumia ko'izijų pusėn. Lyg iš pragaro pakyla koks sukta usurpatorius, pasiglemžia valdžią, pavergia lengvabūdės minias ir, žiūrėk, nuteršia visą kontinentą. Žinoma, kai kada socialinio ar dvasinio nuosmūgio sąlygos pagimdo karą kurstytojus. Taip atsitiko pirmojo pasaulinio karo metu, kada, žmonijai trokštant laisvėjimo ir socialinio teisingumo, klestėjo atžagari kaiserio, caro ir kitų kietazandžių galvosena. Dar baisesnius tautžudžius pagimdė fašizmas, nacizmas ir komunizmas. Į pastarojo pragariškų darbėlius (kur kas prašokančius nacių siautėjimą) žmonija šiandien žiūri pro pirštus. Dėl to, kad komunistai sugeba savo žiaurią tikrovę aptverti rožiniais kultūros, socialinės pažangos ir mokslo fasadais.

Neseniai vyko astronautų ir kosmonautų bičiuliškas piknikas erdvėje. Viskas buvo daroma mokslo ir pasaulio taikos labui. Tikslas, anot Kissingerio, — mūsų vaikų saugi ateitis. Apie vaikučius gražų žodį tarė ir kosmonautas Leonovas. Kas gi nemylį vaikų ir nesisieloja jų šviesių rytojūm? Anuomet Hitleris su Goeringu irgi patapo davo vaikų žandukus. Gi išuotas Stalinas, "tautų tėvas", mažylis net palaikydavo ant savo kelių. Ak, kokia idilė.

Sakoma, kad amerikiečiai erdvėlaivį sambūvini (tikriau — rusų, rusų, rusų pasmilkinimui) paklojo net ketvirtį milijono dolerių. Geras mūsų dėdė Samas! Švaistosi iš piliečių kišenių ištrauktais pinigais. Ar nevertėjo už tuos milijonus pastatyti kelias modernias ligonines nepasiturintiems žmonėms.

Be to, kaip reiškia 250 milijonų, jei pasiekta įspūdingas laimėjimas — dviejų galingiausių valstybių gražus bendradarbiavimas erdvėje, juk Apolono ir Sojuzo "randez-vous" įžiebė naują vilties švyturį žmonijai, — taip poetizuoja šios misijos apologetai, tyliai ausdami svaigas apie būsimas bizniavimo galimybes su rusais. Pelnas! Rusų auksas! Čia, be abejo, glūdi jų investuoto pinigų prasmė. Tereikia viską tik padailinti sparnuotu simbolizmu.

Todėl džiaugtis erdvėje įvykusia technologų bičiulyste negalima: tai abejotinas vertės mokslinis pasiekimas. Žmogiškumo mastu jis neatnešė jokio spindulio tiems, kurie dabar kenčia sunkaus režimo kaetuose už savo tikėjimą, už maldaknygę, už laisvesnį žodį, už humanizmą. Jokia prošvaistė nepasirodė ir psichiatrinėse ligoninėse "gydomiems" intelektualams, nei jaunimui, besislapančiam su savo įsitikinimais pogrindyje. Nei pavergtai Lietuvai.

Nuo pat atlydžių dienų po Stalino mirties Vakarų pasaulis, besimardas savo gėrybių baloje,

Ar stovim tam tikros epochos raidos pabaigoje?

Pokalbis su Lietuvių katalikų mokslo akademijos laureatu dr. Jonu Grinium

Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1974 metų premija už mokslo veikalą, kaip žinom, buvo paskirta Miunchene, Vokietijoje, tebegyvenančiam dr. Jonui Griniui. Premija tūkstančio dolerių. Jos mecenatas kun. Juozas Prunskis. Šia premija pabrėžtas dr. Jono Griniaus stambus veikalas "Veidai ir problemos lietuvių literatūroje". Knyga išleista Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1973 m. Tai platus ir šakotas studijų ir straipsnių rinkinys apie įvairius mūsų literatūros autorius, jiems būdingas temas, apie priemones toms temoms paversti grožinės literatūros kūriniais.

Dr. Jonas Grinins, buvęs prancūzų literatūros, meno istorijos ir estetikos profesorius nepriklausomos Lietuvos universitete, pats yra ne vien tik savų sričių temomis gausiai rašantis mokslininkas, bet ir dramaturgas. Ypač minėtinos jo dramos "Ziurkių kamera" (1954) ir "Gulbės giesmė" (Barboros Radvilaitės tema) už kuriai jam tekusi 1962 metų Lietuvių rašytojų draugijos premija.

Dabar paskirtoji Lietuvių katalikų mokslo akademijos premija už mokslo veikalą ir buvo maloni proga šiam pasikalbėjimui.

— Jūsų naujausioje knygoje "Veidai ir problemos lietuvių literatūroje" atžymėtoje 1975 metais Lietuvių katalikų mokslo akademijos premija, skirta moksliniam veikalui, užgriebiate nemažai literatūrinių temų, atskleidžiate dvasines ir t. t. ar kaip rašytoj. Veikale netrūpus straipsnius skiriate Donelaičiui, Maironiu, Jakšto, Krėvės, Mykoliaičio-Putinio, Brazdžionio ir kt. kūrėjams. Idomu, kas lėmė tokį, o ne kitokį pasirinkimą? Ar lėmė asmeniškumas ir kito autoriaus pagėmimas ir metų metais apie jį galvojamą ar koks nors atsitiktinis ir nelauktas impulsas?

— Prieš kokius 15 metų buvo kilusi mintis parašyti naujosios lietuvių literatūros istoriją. Bet greit pasirodė, kad kai kurie šaltiniai (kūriniai) tremtyje man neprieinami. Kai 1957 m. Vilniuje išėjo "Lietuvių literatūros istorijos" I tomas, pamaciau jos nemažą šališkumą ir supratau, kokie mūsų rašytojai, gyvenę nepriklausomos Lietuvos laikais, bus labiausiai iškreipti. Kadangi apie vieną antrą jų jau

buvo anksčiau mano parašytu straipsniu, atėjo noras padaryti skerspūvį per tuos svarbesnius autorius bei jų problemas. Kai išėjo Vilniuje visi keturi "Lietuvių literatūros istorijos" tomai, pasirodė, kad ankstesni spėjimai pasitvirtino. Be to, ten dar aktyviau buvo matyti pertemptos oficialios marksistinės schemos ir sustingusi sovietinė frazeologija. Tada dar labiau sustiprėjo noras apie mūsų žymiuosius rašytojus parašyti kitaip ir gyviau.

Numačiau, kad tokiam planuojamam skerspūviui reikėtų nemažiau 700 puslapių. Bet tokiai didelei knygai būtų sunku surasti leidėją. Todėl iš vieno skerspūvio reikėjo padaryti du paralelius chronologiškai. Į "Veidų ir problemų lietuvių literatūroje" pirmąjį tomą pateko keli straipsniai ir studijėlės, spausdintos žurnaluose anksčiau, bet leidiniui specialiai perredaguoti. Tačiau ir jų daugumas buvo parašyti todėl, kad negalėjau sutikti su nuomonėmis, kurios mūsųose buvo įsigalėjusios apie kai kuriuos autorius. Tokia išėjo studijėlė apie Kristijoną Donelaitį, parašyta Donelaičio gimimo sukakties proga. Panašių intencijų yra straipsnis apie "Adomo Jakšto ir Balto Sruogos kovą", parašytas specialiai "Veidų ir problemų" I jam tomui.

— Kodėl tokia išskirtinė vieta atiteko Vincui Mykoliaičiui-Putinui? Juk iš visos knygos 400 psl. Mykoliaičiui-Putinui skirta net 150 psl. Čia jau ne straipsnis, bet visa studija. Ar Putinas yra Jūsų ypač mėgiamas rašytojas? Ar aplamai jam skiriate visus kitus pranokstančių vietų mūsų literatūros raidoje?

— Be abejo, kad studija apie Vincą Mykoliaiči-Putiną būtų galėjusi sudaryti atskirą knygą. Tačiau šią studiją įrikiavau tarp kitų, ją savotiškai išryškindamas dėl kelių motyvų. Viena, V. Mykoliaičis yra buvęs mano literatūros profesorius, kurį norėjau pagerbti greta kitų savo profesorių — Maironio ir J. Ereto. Antra, Putinio poeziją aš mėgstu ir gal geriausiai suprantu, nes dar 1932 metais, kai apie mūsų poetą tebuvo parašyti tik keli nedideli straipsniai, aš paskelbiau 108 psl. studiją "Putino lyrika". Trečia, V. Mykoliaičis, kaip rašytojas, nepriklausomybės laikotarpiu ir okupacijų metais buvo užėmęs centrinę vietą lietuvių literatūroje, analogišką su ta pozicija, kokią buvo turėjęs Maironis tautinio atgimimo laikais. Man atrodė, kad su Putinu negali lygintis jo kolegos amžininkai: M. Vaitkus, B. Sruoga, F. Kirša, K. Binkis ir kiti. Jis platesnis ir gilesnis už suminėtus jo amžininkus. Juk jis — lyrikas, dramaturgas, romanistas, kritikas, literatūros istorikas. Bet svarbiau jo poezijoje gylis, nes lyrika Putinui dažnai yra buvusi jo egzistencinio

Dr. Jonas Grinins

Nuotr. V. Mazėlio

būsenų išraiška. Šituo atžvilgiu jis buvo panašus į F. Kiršą, bet šį pralenkė savo meninės formos tobulumu.

Todėl laikau V. Mykoliaiči-Putiną europinio masto rašytoju. Jo lyrika galėtų būti įdomi sveimtams, jeigu kas nors ją pajęgtų gerai išversti į svetimą kalbą. Kad jo romanas "Altoriai šešėly" gali būti įdomus ir suprantamas kitų tautų skaitytojams, liudija rusiškas to romano vertimas, kuris buvo išleistas trims atvejais bendru 325,000 egzempliorių tiražu.

Pagaliau V. Mykoliaičis įdomus tuo, kad sovietinė okupacija ir komunistų "tėvo ir mokytojo" Stalino teroras nepajęgė poeto sulaužyti. Po prievartinio nuosmūgio Stalino laikotarpiu, Putinas vėl pajęgė iškilti į tokias poezijos viršūnes, kokias jis buvo pasiekęs savo jaunystės gražiausiais metais. Ypač įdomu tai, kad V. Mykoliaičio senatvės laikotarpis tiek gyvenime, tiek kūryboje atrodė kaip maišto tarpnis, arba bent kaip opozicija sovietiniam konformizmui. Juk šiuo laiku V. Mykoliaičis ne tik susitaikė su Bažnyčia, ją rėmė savo aukomis, parašė vieną originaliausių religinių eilėraščių "Bachas", bet ir skelbė krikščionišką humanizmą kitais kūriniais ir pamerkę tironus bei totalitaristus ("Sukilėliuose" ir "Vivos

yra arčiau prie širdies? Sakysim, apie ką buvo ypač smagu rašyti, rengiant spaudai premijuotąjį veikalą?

— Teisingai spėjate, kad man maloniausia nagrinėti dramaturgų kūrybą. Bet tai nereiškia, kas as vengečiau iyrikos ir epo. Aš tik nemėgstu rėksmingų ir pamaiviškų dalykų. Kadangi šitokių reiškinų daugiau sutinku dabartinėje lietuvių lyrikoje, todėl apie ją mažiausiai ir tariau. I-me "Veidų ir problemų" tome aš tariau tik apie keturių autorių — V. Krėvės, Putino, A. Kairio ir Just. Marcinkevičiaus — dramos kūrinis. Tačiau man smagiausia buvo nagrinėti V. Mykoliaičio-Putinio kūrybą, nes joje susitikau su visų trijų žanrų gerais, prasmingais ir įdomiais kūriniais. Taip pat malonu buvo rašyti apie B. Sruogos ir J. Grušo dramaturgijas. Tačiau šios studijos yra skirtos "Veidų ir problemų" II jam tomui.

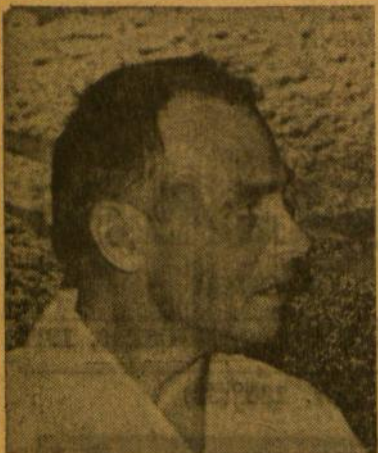
— Atrodo, kad lygiai stebite, kas vyksta lietuvių literatūroje tiek išvijoje, tiek tėvynėje. Ką ir kaip vertinate šioje literatūroje ir tenykštėse mūsų literatūros apraiškose?

— Man šiuo laiku ypač rūpėjo sukelti lietuvių literatūrinio kūrybiškumo nusilpimas tėvynėje Lietuvoje. Juk per pastaruosius 2-3 metus Vilniaus "Vaga" teišleidžia tik 1-2 naujus romanus per metus. Šituo atžvilgiu seneni metal būdavo vaisingesni. Šitokį subergždėjimą, man rodo, veikia dvi priežastys. Viena jų — Solženicinas, kuris su savo "Ivano Denisovičiaus diena" sudavė beveik mirtiną smūgį visiems konformistams socialistinio realizmo gretose.

Nors Solženicinas buvo pamerktas ir ištremtas iš Sovietų Sąjungos, tačiau "Ivano Denisovičiaus dienos" įspūdis skaitytojose pasiliko, o "Gulago" salynas, kad ir per "Laisvės" radiją pasklidęs Rusijoje, aną įspūdį tik pagilino. Todėl rašytojai, gyvenę sovietinėje imperijoje, kad ir būdami komunistai, nebegali taip konformistiškai rašyti, kaip daugelis elgdavoosi ligi tol.

Be šios slegiančios aplinkybės, sovietinius rašytojus Lietuvoje dar yra paveikusi Romo Kalantos mirties auka liepsnose. Nors komunistinė spauda šį didvyrišką jaunuolį yra apšaukusi pamišėliu, tačiau lietuvių rašytojai žino, kad nei Romas Kalanta, nei tūkstančiai Kauno mokslievių ir studentų, kurių minios šaukė "Laisvės Lietuvai!", nebuvo jokie silpnapročiai. Jų pavyzdys drumsčia net lietuviškų stalinistų sąžines. O sujaudivtos sąžinės rašytojas tegali išrėkti savo sielos skausmą, bet jis visai netinka skelbti socialistinio realizmo optimizmui ir konfortizmui, kokių reikalauja sovietinis režimas iš rašytojų. Gal todėl ir "Poezijos pavasario" knygoje spausdinama lyrika atrodo silpnėję negu

— Idomu, kurio žanro literatūrą Jums yra maloniau nagrinėti? Savo plunksna Pats esate ir dramaturgas. Ar dėl to dramaturgų kūrybos nagrinėjimai

POKALBIO SU SIMU KUDIRKA PAŽODINIS ĮRAŠAS (4)

Kor.: Paklausime dabar specifiniai, Simai, kokius įspūdžius susidarė apie mūsų visuomenę, kurią čia visur keliaudamas vis dėlto šiek tiek pažinai. Atseit, specifiniai lietuvišką visuomenę. Arba gal paklauskime šitaip: Kaip tie įspūdžiai pasikeitė, tą visuomenę pažinus?

K.: Matote, aš buvau nustebintas tais priėmimais, tomis ovacijomis ir tuo lietuviškumu, kurį radau šiame krašte. Tos dainos, tie šokiai... Tautinių ratelių šokiai... Turiu omenyje jaunosios kartos, jų meilė išlikti lietuviškiems, jų pasišventimas — nes tam yra reikalingas pasišventimas. Nes lietuviui, latviui ar estui išlikti šiame krašte lietuviu, latviu, estu yra dvigubai sunkiau negu būti amerikiečiu.

Kor.: Nu, dvigubai gal ne... K.: Nesakykite! Jums reikalinga šeštadieninė mokykla, tautiniai šokiai... Visa tai aukot, aukot — ir pinigais, ir laikais, nemiga, ir rūpestis... Ir viskas tai susideda, ir visas tas lietuviškumas išlikęs. Ir ką jūs esate nuveikę, davę Lietuvai — lietuvišką enciklopediją — tai yra nepaprastos vertės brangakmenis Lietuvai. Tai buvo reikalinga. Nu, gal būt, netrukus, gal vėliau — Dievas čia pats žino, kaip čia bus... Viskas čia (enciklopedijoje) užfiksuota, ko jokiū būdu nebūt galima užfiksuoti ten, vertigjį paliktoje Lietuvoje. Būtu daug kas išnykę... Gi čia viskas surinkta. Ir Balzeko muziejuje, ir įvairiose lietuvių bendruomenėse, archyvuose. Viskas yra puiku, tik tai vienas dalykas yra skaudus... Čia nepatogu kalbėt, bet kalbėti reik. Atrodo, kad aš čia priviriau košės atvažiavęs. Ir vietoj pašėti vienybė, aš kaip tik čia ar tik nesudurdiau tą vienybę!

Kor.: Na jau ne! Jei jos nebūvo, tai negalėjai sugadinti!... K.: Laikraščiu nespėju perskaityti, bet jaučiu tam tikrą kartėlį, beskaitydamas eilutes, kur išmetinėjama vieniems lietuviams, užgauliojant kitus lietuvius... Argi reikalinga visa tai? Argi reikalinga dabar ieškoti, kas užmokėjo doleri, antrą už Kudirkų atvykimą ir laisvąjį pasaulį? Argi reikalinga juodinti vieną, parodant, kad aš esu tauresnis? Argi ne vienas mūsų idealas — laisvė Lietuvai? Argi ne vienas mūsų himnas "Lietuva, tėvyne mūsų"? Argi ne viena Lietuva? Ne vienas Vytis? Ne vienos emblemos? Juk viskas yra, atrodo, viena! Ir kam gi mums kažkaip tai susismulkinti, tapti tokiais smulkiais egoistais? Kuomet mes stengiamės užgauti savo artimą. Ar reikia tą daryti? Man atrodo, kad ir tas, kuris dar mažas kūdikėlis išėjo į gatvę, bevedinas mamytės ar tėvelio, ir tas padarė daug, gal būt, daugiau padarė negu tas, kurio smegenys pramastė demonstracijos eigą. Visi, kurie dirbo ry-

tų pakrantėj, vakarų pakrantėj, kurie dirbo nuo New Orleans ligi pat šalies pakraščiu, net už šalies ribų — Kanadoje, ar apalai laisvajame pasaulyje, lietuviai — visi yra lietuviai! Ir visų tikslas vienas! Tai kodėl gi užgaulioti? Kodėl gi panaudoti laikraščiu puslapius nagrinėjimui... Nu, smulkmeniškio tokio nagrinėjimo.

Kor.: Matai, lietuviai ta prasme yra žmonės, kaip, be abejo, visi kiti... Jų tarpe yra kvailių ir nesąžiningų...

K.: Taip — nesąžiningų!

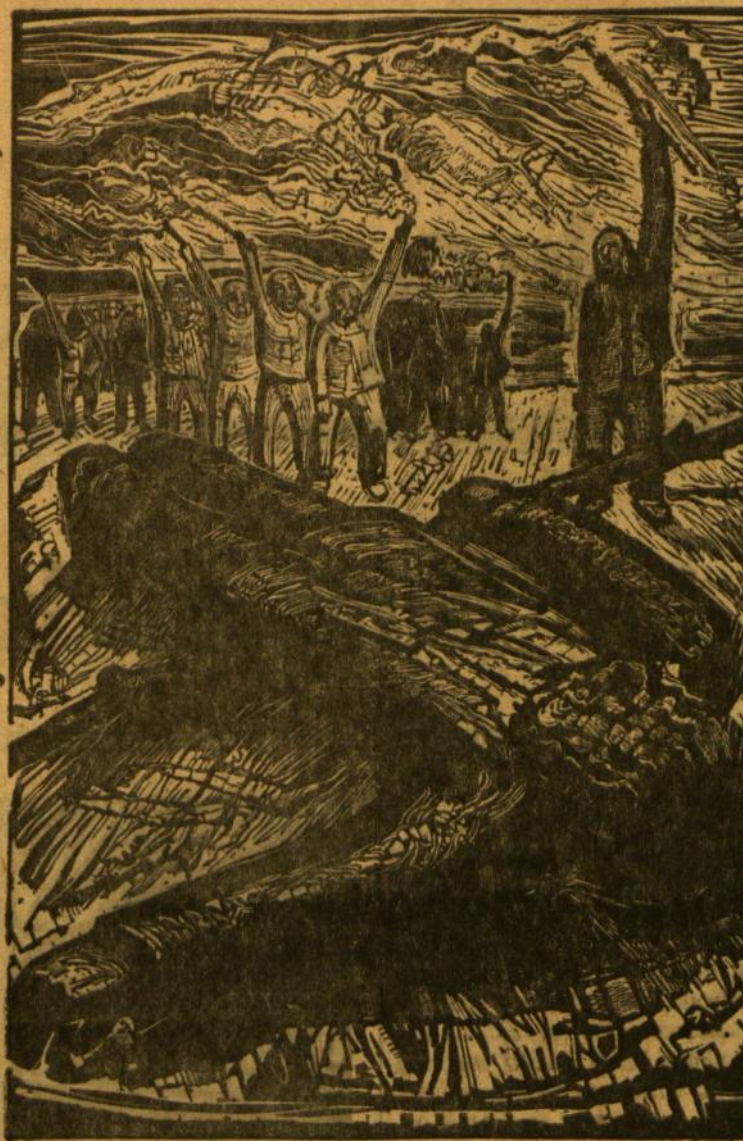
Kor.: Nejaugi mes sakysim, kad nėra lietuvių nesąžiningų?! Deja, yra. Taip, per daug tuo nesistebėkim, gal... Taigi, grįžtant prie temos. Mūsų ši emigracija...

K.: Nu, šiaip tai aš esu net nustebęs. Lietuviškumu... Aš esu nustebęs, kad pas jus buvo tiek jėgų likti ir patiems lietuviams, ir išauginti gražų lietuvišką atžalyną. Mažiukas pypilukas — jisai kalba lietuviškai! Ir kaip jam yra sunku! Apsuptam...

Kor.: Nu, kol jis mažiukas, tai lengviau!

K.: Matot, kol mažiukas ir toliau, jis vis daugin ir daugin iš eisi iš šeimos, iš eisi iš lietuviško židinio, iš eisi į plotmę, kurioje vien tikrai angliškai, ir bus sunkiau! Aš matau ir tuos, kurie jau yra gimę trečios kartos lietuviukai, ir sunkiai, sunkiai su-rezga žodžius, bet jie lietuviškojo dvasiojo išlikę. Nu, gal būt, žinote, net geriau negu geriausi lietuviai. Jie tokia meile trykšta Lietuvai!

Kor.: Tavo paties atvejis prisidėjo čia irgi nemažai. Sukratė visuomenę, sujudino... Ką čia pasakojai apie mus (tikiuosi tai sakai ne iš pagyrimo), mus pa-

Telesforas Valius

K. Bradūno "Maro" iliustracija

ta daugybė knygų. Oi, Dieve mano! Surinkti raštai, pakelti dokumentai, Pasiaukojimas. Jūsų pinigais, jūsų darbu, jūsų kruvinomis rankomis, jūsų praktiku uždirbti pinigai davė literatūrinį fundamentą. Ne taip? Dabar, jeigu tik mes galėtume, jeigu tik galėtume atsiskirti, jeigu mes galėtume atsiskirti to storo steiko, o plono truputį daugiau paimti, ar ne?

Lietuvon. Kaip Jūs manytumėte, egzistuojančios sąlygose lietuvių tauta turėtų laikytis?

K.: Lietuvių tauta, paprasti žmonės — aš bent taip manau ir taip man atrodo, kad yra teisinga, ir nepaprastai gili prasme yra lietuvių tautos, lietuvių sąmonės ir lietuviškojo asmenybės kūrimo, žmogaus kūrimo, statymo darbas — tai turi būti surištas su tikėjimu. Kiek man

Reiškia, vaikiukas matys greta savo tėvą, mamytę, jei ne mamytę, tai močiutę, jis išmoks susiliesti su ta nesuprantama aukštesne būtybe, kurią mes suprantam kiekvienas atskirai, bet kiekvienas mes stengiamės pakilti virš gamtiško, virš žemiško. Ir tuomet, — tuomet bus išgelbėtas žmogus. Tuomet tas žmogus ir kabins lietuvišką vėliavą, tuomet tas žmogus eis ir rašys lietuviškus atsisaukimus... Nors papulusių į lagerį jaunuolių tarpe yra ir ne karštų katalikų. Bet didžiunoji, jeigu žmogus melsis, jeigu jis eis į bažnyčią, jeigu jis eis išpažinties, pas jį sąžinė bus atvira visą laiką.

Kor.: Čia, žinoma, tokiom mintim reikia labai pritarti. O dabar, mums patiems čia, kai susiduriame su žmonėmis iš Lietuvos privačiai arba kai jie atvažiuoja kokioj turistinėj grupėj, prileiskim, — kaip apsielti, jei, pavyzdžiui, nežinome, kas jie tokie?

K.: Jeigu jūs nežinote, kas jie... Nu, kaip pasakyt... Jie yra žmonės, jie yra lietuviai. Galų gale, ką jie čia sužinos? Kokias paslaptis jūs jiems atskleisite. Reikia su jais bendrauti. Tikrai reikia vengti atskleisti jūsų žinomų žinių apie žmones Lietuvoj. Pasprašyti ir namus, jeigu jisai geria, jam taurelę įpilti, parodyti, kaip jūs gyvenate... Tai atliks nepaprastą... Nu, kaip jums pasakyt...

Kor.: Auklėjimąjį darbą.

K. Nu taip. Auklėjamas darbas. Štai mes, kurie nežinojome nė kalbos, apie kuriuos kalbėjo, kad mes esame kraugeriai tokie ir tokie, tiek kruvini, ir kunigai, ir visi tie, kurie čia pabėgo — geri žmonės negalėjo bėgti iš Lietuvos! Jūs įsivaizduokit tik tai momentui: geri žmonės iš Lietuvos negalėjo bėgti! Jūs įsivaizduokit... Puikiai žinot, Netamavo nė policininku, o išvažiuo tužstančiais, dešimtimis tūkstančių į Sibirą! Ir negrįžo. O jeigu jūs buvotė mokytojas, jeigu jūs buvotė lietuviškas gilus mokytojas, jeigu jūs buvotė kareivis, kuris nenorėjo eiti kariuoti už rusus, tapti 16-tos divizijos kariu... Arba, kuris nenorėjo paskiau, okupuotus Lietuvą, eiti ir paguldyti savo galvos ties Oderiu. Reiškia, visi šitie buvo priešai, ir jie buvo išgautyti, jie buvo išsiųsti, ir aš jau jums papasakojau, kiek jų yra likę. Jų yra likę — nu, kokia 130 lietuviškų kareivių, partizanų. O visi kiti jau seniai kapuose arba invalidai. Mes jau esame naujieji. Kurie kėlim vėliavą, kurie norėjom pabėgti, kurie rašėm knygą ar proklamaciją, kurie prieš Kalantos prisidėjo, nes keletas yra. Ir dabar, kurie rašo Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką, maldaknyges spausdina... Tai ot matote. Bendrauti reikalinga. Į ten važiuoti reikalinga būtinai!

Kor.: Į ten važiuoti reikalinga?

K.: Būtinai reikalinga! Būtinai. Nu, juk... Ar jums neįdomu, kuomet atvažiuoja pas jus svėtyts? Imkime asmeniškai, šiaurrai, paprastai. Juk jums labai malonu susitikti, štai atvažiuavo. Nors ir kokia užguita kaimo moterėlė, Nors ir koks senas žmogėlis arba jaunuolis komunistas. Juk įdomu net ir su komunistu pasikalbėti, kuomet jau jūs žinot, kad jis komunistas, ir jau iš jo jūs nieko neišmušit. Kad jūs žodžiai kaip žirnis nuo sienos nušoks. Vis tiek įdomu pasikalbėti. Kiek jisai yra glumas. Arba galų gale per tą glumystę išeina šis tas į aikštę.

Kor.: Gera! O Tavo nuomone, kokia ten padėtis?

K.: Nu, matote... Plačiau ir išsamiai negaliu aš jums pasakyt nei teigiamo, nei neigiamo, nes reikia būti teisingam. Dabartės,

jūs pats pažvelkite, kas darosi Lietuvoje. Dėl ko gi lietuviui, latviui, estui ir ukrainiečiui — visų pakraščiu mažumoms — duodamos tokios baumės, kurios rusams netaikomos? Dėl ko tai daroma?

Kor.: Kokios baumės?

K.: Jeigu lietuvis prasikalsta, turėdamas politinį kvapą, lietuviui iškart važiuoja trejetukas, penketukas, septynetukas, dešimtukas! Tas pat ir ukrainiečiams. Visoms mažumoms. O, kaip jos nori pasinaudoti Tarybų Sąjungos konstitucija! Vienu paragrafu. Man atrodo, ar ne 17-tas. Teise atsikratyti. Išstoti iš Sovietų Sąjungos. Ir da-

bar jiems tuoj štampukas "bums!" Ir yra! O ruseliui, nors jo bus ir kur kas didesnis kvapas, jam bus taikoma tikrai, nu, kaip sakyti, papeikimas. Jeigu jau jis šį tą padarys, jau jam bus tenais metukai, pusantur, du! Štai, buvo Leningrade tokia Agurovo grupė — jie tarėsi nuversti bolševikinę diktatūrą, buvo išdirbę planą, turėjo savo visus punktus, kas turės teisingumo ministerio krepšį, kas turės saugumo ir t. t. Nu, matote, — rimtas, nerimtas reikalas, bet egzistavo institute, žmonių tarpe, kurie jau turi proutą gana spinduliuojanti. Ir štai, (Nukelta į 4 psl.)

O vis dėlto galva pakeliamą

guodžia. Čia mes jaučiame kar-tais savimi nusivylę... K.: Matote, kame reikalas... Jūs neduodat atskaitos viso to, ką jūs padarėt! Jums atrodo, kad tai smulkmena. Jūs davėte Lietuvai tą mozaiką, kuri reikalinga bus užpildyti baisias rusiškos okupacijos vėžio išgraužtas iš Lietuvos kūno vietas! Enciklopedija. Tos knygos. Juciūtė. Dovydenas, Sruogienė ir daugelis kitų.

Kor.: Rūkinė ir Juciūtė tai jau iš jūsų pusės. Jau trečioji emigracija.

K.: Bet jų knygos ne Vilnuje išleistos! Tai matote... Išleis-

Persimesti daugiau ant plonesnio, truputį taupyti, truputį menčiau linksmintis ir pasakyti: "Trauk jį plyniai! Nors nematyti galo, be kol gyvas, aš šauksiu "Valio!" Ir su tuo "Valio!" reikia eiti. O eiti mes kažkaip nesutariam į koją. Mes einame ne tiltu, mes einame tvirtai žeme. Tvirta žemė yra laisva šalis. Kalbėti galima. Reiškia — ir kalbėkime! O kalbėti, mes kitą kartą kalbame maįsytai. Vienas taip, kitas taip. "Alalal, alalal! Alalal!" Liublino unija. Ar ne Liublino unija?

Kor.: Teisingai, bet ką jau padarysi... Gal dabar grįžkim

teko matyti koncentracinėse stovyklose, tie, kurie tikėjo į Dievą, ar vienaip ar kitaip, tie mažiau keikėsi, tie nebuvo išdavikai. Nors atsitikimų irgi yra buvę. Atskiri asmenys suklumpę. Bet ugdytis mes privalome tikrai tikėjime! Remdamiesi kuo nors nepakeičiamu... Dešimtį Dievo įsakymų. Mes turim remtis tikrai tuo! O visa kita gyvenimo filosofija pasirodys, kiek būsi ištikimas tiem įsakymams, dešimčiai įstatymų, tiek tu būsi žmogus. Kas reikalinga daryti Lietuvoj? Matot, aš nemoku gražiai sudėti viską į lentynėles. Gražiai viską išsakyti. Bet pirmiausia reikalinga, kad kiekviena šeima auklėtų savo jaunąją kartą patys ir remtųsi ne marksizmu, ne kokiomis kitokiomis filosofijomis, o remtųsi tais dešimčia Dievo įsakymų. Kad jie išmokyty mūsų tautos himną, ir ne tik išmokyty tą himną atpasakoti: "Lietuva, tėvyne mūsų, tu didvyrių žeme", taip kaip ir mano Evaldukas dabar, bet kad ir suprastų giliai, giliai prasme, įdėtą į tuos žodžius. Bus paruoštas mažutis kūdikėlis, ir kas to mažučio kūdikėlio širdelėj ir smegenyse bus įrašyta, ką jisai suvoks prieš einant į mokyklą, tą nepajęgs deformuoti 12 ar 16 mokslo metų bėgis. Aš nežinau, gal aš neteisingai, bet aš esu taip giliai įsitikinęs pats, kad jeigu taip bus daroma, tai tuomet nepaveiks nei Rytai, nepaveiks nei Vakarai, o išeisi tiesiai. Reiškia, šeima. Svarbių svarbiausias dalykas — šeima! Jeigu mamytė, tėvelis pasiims savo kūdikėlį ir vesis į bažnyčią — ne joks perkūnas neužgins to padaryti.

Telesforas Valius

Šauksmas iš Baltijos

DR. ANNA BALIUNAS 2838 West 63rd Street AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS Aknecija ir moterų ligos Ginekologinė Chirurģija 6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel LU 5-6448 8007 W. 83 Pl., Justice, Ill. 599-0500

DR. VL. BLAZYS PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS 2801 West 63rd Street Kampas 62-šioje ir California Val: pirmad., antrad., ketvirtad. 6 iki 7:30 val. vakaro. Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val. Pagal susitarimą. Ofiso telef. 476-4043 Resid. tel. WAlbrook 5-3048

DR. PETER T. BRAZIS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 2434 West 71st Street Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet. antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

DR. EDMUND E. CIARA OPTOMETRISTAS 2709 West 51st Street TEL. GR 6-3400 Val: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

DR. E. DECKYS GYDYTOJA IR CHIRURGAS Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos CRAWFORD MEDICAL BUILDING 6449 So. Pulaski Road Valandos pagal susitarimą

DR. W. M. EISIN-EISINAS AKNECERJA IR MOTERŲ LIGOS .GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA. 6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670 Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 2-0001.

DR. A. B. GLEVECKAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS Specialybė Akių Ligos 3907 West 103rd Street Valandos pagal susitarimą

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS JOKSA VAIKŲ LIGOS 2636 West 63rd Street Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 13 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

DR. A. JENKINS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 3844 West 63rd Street Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS 499-4441 — LO 1-4605 jei neatsiliepia 561-1070 ODOS LIGOS — CHIRURGIJA Ofisai

DR. F. V. KAUNAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 1407 So. 49th Court, Cicero Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

DR. TERESĖ KAZLAUSKAS VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE 9755 W. 143 Street Orland Park, Ill. 60462 Tel. 349-0887 Valandos pagal susitarimą

DR. P. KISIELIUS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 1443 So. 50th Avenue, Cicero Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išskyrus trečiadienį Šeštadieniais 12 ir 4 val. popiet.

DR. WALTER J. KIRSTUK (Lietuvis gydytojas) 3925 West 59th Street Val: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. Šeštad. 12-2 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS GYDYTOJA IR CHIRURG KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGOS SPECIALISTE MEDICAL BUILDING 7156 South Western Avenue Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryt. iki 1 val. popiet. Ofiso telef. RE 7-1168 Resid. telef. 239-2919.

DR. J. MEŠKAUSKAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS Specialybė vidaus ligos 2454 West 71st Street (77-os ir Campbell Ave., Kampas) Val: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 3 iki 7 val. p. p. Tik susitarus.

DR. ROMAS PETKUS AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA Orisai: 111 N. WABASH AVE. 4300 N. CENTRAL AVE. Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS OPTOMETRISTAS (Kalba lietuviškai) 2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149 Tikrina akis. Pritaiko akinis ir "contact lenses" Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS INKSTŲ, POSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA 2656 W. 63rd Street Val. antrad. nuo 1-4 popiet. ir ketv. nuo 5-7 vakare Ofiso tel. 776-2890; rez. 448-3548

DR. J. J. SIMONAITIS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS Adresas: 4255 W. 63rd Street Ofiso tel. RE 5-4410 Resid. GR 6-0617 Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1. val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 val. v. antr. ir penkt. nuo 1-8 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS Bendra praktika ir moterų ligos Ofisai ir rez. 2653 W. 59th St. Tel. PRospect 8-1223 Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštad. 2-4 val. popiet. ir kitu laiku pagal susitarimą.

DR. V. TUMASONIS CHIRURGAS 2454 West 71st Street Val: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus

DR. F. C. WINSKUNAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 3107 West 71st Street Valandos: 1-6 val. popiet. Treč. ir šeštad., pagal susitarimą Ofiso tel. 536-3166; namų 636-4850

DR. PETRAS ZLIOBA GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 6234 S. Narragansett Avenue Val: pirm., antr., ketv. 3-5 ir 6-8, penktad. 2-5, šeštad. pagal susitarimą

Perskaite "Draugą", duokite jį kitiems.

Diena kanadiškojo Stratfordo festivalyje

ALFONSAS NAKAS

Prieš pora mėnesių (gegužės 30) čia rašiau apie Stratfordą ir jo festivalį aplamai. Tuomet vaikščiojome po miestelio parkus ir gėlynus, žvalgėmės po tuščią Festivalio teatro sceną bei žiūrovų tuščias kėdes. Tuomet buvo paskutinės minutės prieš 23-jo sezono atidarymą, nes vaidinimai turėjo prasidėti antrą birželio savaitę.

Liepos 26, kaip kiekvieną šeštadienį, buvo keturi spektakliai: Festivalio ir Avon teatruose po vieną ir po kitą vakare. Rugpjūtyje prisidės dar po du spektaklius Third Stage teatre. Bet buvo iš ko pasirinkti ir dabar, ypač kai važiuoji dar tik pirmąjį kartą. Mes buvome pasirinkę dvi Shakespearė'o komedijas, tai ir pasidalinsiu čia jų išpūdziais.

The Comedy of Errors

Vienas anglų literatūros mokytojas man patarė nesivarginti Shakespearė'o komedijų pavadinimų vertimu į lietuvių kalbą, nes išvertus vis atrodoys kažkas ne taip. Kad ir ši. Pažodiniame vertime būtų Klaidų komedija. Bet ar ne geriau versti į Painsių komediją. Nesuigaudymų komedija? O gal Nesamonių komedija? Gal dar geriau Kvailių rezignų? Bet tuomet jau labai nutolstame nuo autoriaus, atsisakydami žodžio komedija. Taigi tebūna The Comedy of Errors ir baigta.

Lyg neužtektų Shakespearė'o priręgtų painsių, The Comedy of Errors šiemetinis spektaklis konservatyvesnį žiūrovą visiškai pritenkia režisierių (naujojo meno vadovo Robin Phillips ir David Toguri) naujenybėmis. Viena jų, tai kad pirmąjį kartą Ontario Stratfordo festivalio istorijoje Shakespearė'o veikalas statomas šiuolaikinio teatro scenoje, Avon teatre. O antra, ir tai svarbiausia, todėl, kad...

Scenos vidury riegso milžiniškas Amerikos pionierių vežimas, gal 30-čia laipsnių ir dešinę pasuktas. Penki iš septynių lankų apdengti brezentu. Gale penkių pakopų laiptai. Šone, virš ratų, du pailgi gėlių loveliai. Nuo vežimo iki mežo nutiestos virvės baltinams džiantai. Ant aukštos, nu-džiūvusio ažuolo šakos užnerta kartuvių virvė. Aplink vežimą prikregta visokių pionieriško gyvenimo apyvokos buitinių daiktelių. Kadangi Stratfordas niekada nesilaiko Shakespearė'o nustatytų veiksmy, ir The Comedy of Errors dabar teturės vieną pertrauką. Po pertraukos vežimas bus pasuktas gal 30 laipsnių kampu į kairę ir jau brezentu bus apdengti visi septyni lankai, gi galas užvožtas stipriomis durimis, nes, mat, kurį laiką turėsime išivaizduoti, kad čia vienuolyno mūrai ir du komedijos herojai naudosis azylo teise...

Šviesos užgėsta. Gitarų muzikos uvertiūra. Scena nušvinta. Septyni žmonės, Amerikos pionierių rūbuose. Penki tipiški kovbojai, su plačiabrylėmis penkių galienų skrybėlėmis. Kunigaikštis Solinus aprenktas maždaug šerifiskai ir jo skrybėlė juoda, toks kaftlokas. Pirklys Egeonas dailia devynioliktojo šitmečio eilute, su kaklaryšiu. Iš skardinės kažką stiprų gerdamas, Solinus Egeonui paskelbia mirties sprendimą ir leidžia pasiaikinti. Egeonas pasakoja savo gyvenimo istoriją ir kaip jis čia pateko...

Jei The Comedy of Errors, paties pirmojo iš 37 William'o Shakespearė'o veikalų neskaitėte, tai štai jo siužetas. Sirakūzų (miestų ir kraštų pavadinimus, žinoma, lietuviu) pirklys Egeonas su žmona Emilija laimingai gyvena

Shakespearė'o "Dvyliktoji naktis" šių metų Stratfordo (Kanadoje) festivalyje. Kathleen Widdoes Violos vaidmenyje, Terence Kelly — Antonio ir Leslie Yeo — Sir Toby Belch. Nuotr. Robert C. Ragsdale

ir jiems gimsta lašas į lašą panašūs dvyniai berniukai. Tuo pačiu laiku neturtingiems jaunavedžiams irgi gimsta visiškai panašūs dvynukai, kuriuos Egeonas nuperka, kad turėtų savo sūnams žaidimų partnerius, o suaugus ir tarnus. Vienoje prekybinėje kelionėje sudūžta jų laivas. Visus išgelbsti praplaukiantieji laivai: Emilija atskirai, Egeoną su vienu sūnum ir žaidimų draugu atskirai, antrą sūnų su jo partneriu vėl atskirai. Egeonas grįžta į Sirakūzas. Čia augina išgelbėtą sūnų Antifolų (Antipholus) ir jo būsimą tarną Dromio. Kai šiedu sulaukia aštuoniolikos metų, pasileidžia į pasaulį ieškoti kitų šeimoms narių. Atplaukia po kelerių metų į Efezą (Ephesus) kaip tik tuo laiku, kai jų beieškodamas, vėl kitam laivui sudužus, čia atsiranda ir tėvas Egeonas. Kadangi Sirakūzų žiaurus valdovas ėmė mirtimi bausti Efezo pirklius, tai Efezas tuo pačiu atsilygina. Tik kunigaikštis Solinus žmoniškis: jeigu atsiras kas Egeoną išpirktų auksu, jis bus laisvas. Tai turi būti padaryta tą pačią dieną iki vakaro. Tuo tarpu Antifolus su Dromio išgyvena Efezo miesto gatvėse, aikštėse, namuose neįtikinamiausių nuotykių. Daugelio atpažįstami kviečiami pietums, kalbinami prekiauti, melinami moterų ir jų plūstami. Šitai viskas dedasi todėl, kad čia gyvenama jų abiejų brolių ir turima tuos pačius vardus. Tik Shakespearė'as neleidžia nė kartą bent trims iš jų susitikti, o visai poruoja tarpusavy, arba įvelia ir nesuipratimus su Efezo gyventojais tik po vieną Antifolų ir po vieną Dromio. Kai jau įtampa ir veikėjams ir žiūrovams pasidaro nebeaprepiama, sulaukiame gana staigaus, laimingo gal: vienuolyno viršūnėje besanti Emilija, susitinka dvi poras laimingų brolių; Efezo Antifolus susitaiko su žmona Adriana, o Sirakūzų Antifolus gauna jos seserį Lucianą; Egeono grandinės nuimamos, visi kviečiami į vienuolyną puotai.

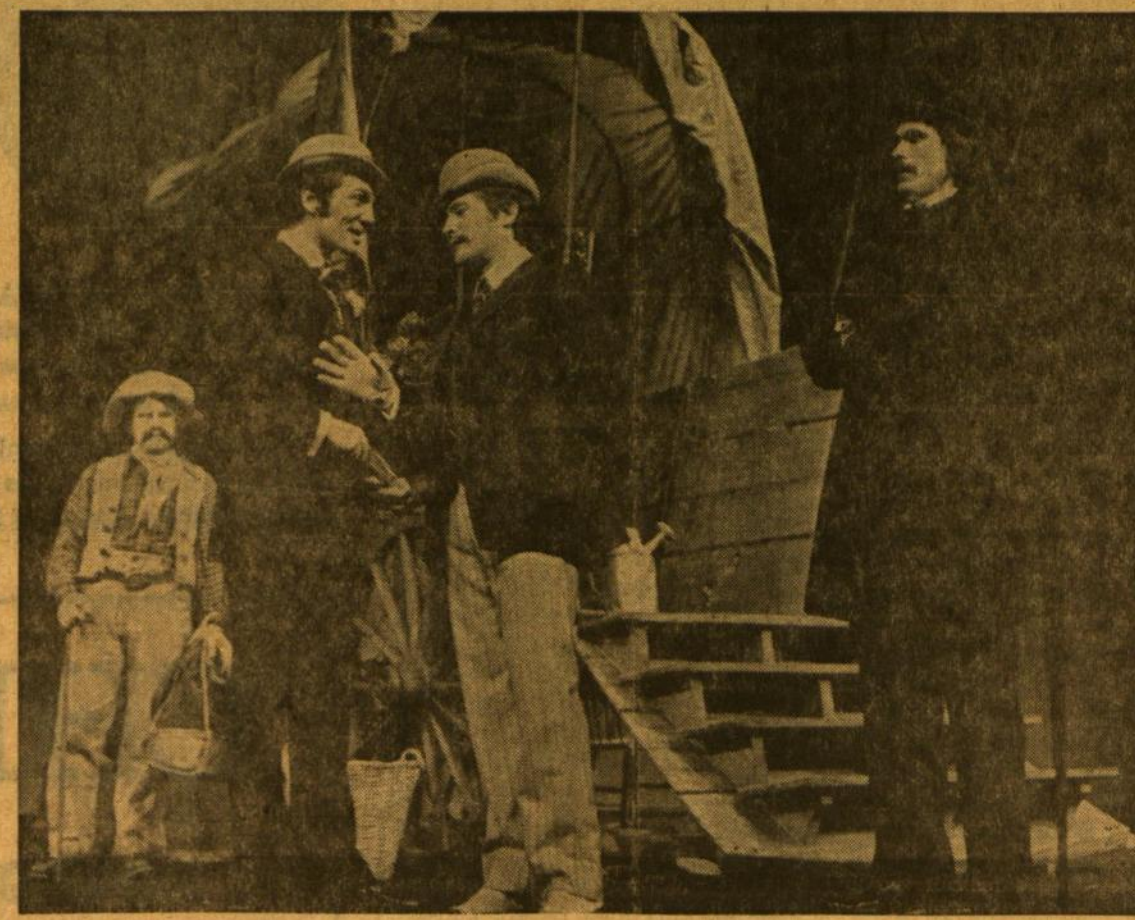
Ai, Shakespearė'as ir Amerikos laukiniai vakarai! Visi sudainuoja kelias dainas ir sušoka pora tokių pasitusių šokių, kad net vežimas siūbuoja. Kurtizanė, marga, gėlėta suknia ir didelių dekolto, rūko cigarete po cigaretes. Laukinių vakarų manieros pirklių ir auksakalio kalbose bei gestuose. Kai kurie žiūrovai niurna. Net kai kurie kritikai abejoja, ar taip reikėjo. Atėjo anglas į kanadiškąjį Stratfordą, ir viską verčia aukštyn kojom. Bet man dingo

jasi, ar tik nebus čia gražus gestas Jungtinių Valstijų 200-jo gimtadienio išvakarėse? Juk bent ketvirtis milijono amerikiečių Stratfordą šią vasarą lankys ir bent šimtas tūkstančių ateis į Avon teatrą.

Regis, matėme 18 aktorių, vaidinant turėjusių išsakyti Shakespearė'o tekstą. Vienos aktorės balsas liko užkulisy. Buvo scenoje dar ir būrys statistų, kurių skaičius Shakespearė'as jokiam veikalui nenumatė. Didžiausią išpūdzį man padarė abu Dromio dvyniai. Tai Bernard Hopkins ir Richard Whelan. Jų iš tikrųjų publika negalėjome vieno nuo kito atskirti. Kiek kitaip su Antifolais. Juos vaidino pirmaeiliai Stratfordo žymūnai Nicholas Pennell ir Barry MacGregor. Gal jie nė nesistengė būti panašūs, iš tikrųjų labai skirtingos veido išraiškos, skirtingų plaukų, skirtingo balso ir temperamento vyrų. Tik jų maždaug vienodas ūgis, svoris ir lašas lašan vienoda apranga juos pakankamai "suvienodino", kad jei ne žiūrovai, tai bent kiti aktoriai jų vieno nuo kito "neatskirtų". Anifolaus iš Efezo žmona Adriana turėjo būti Jackie Burroughs. Bet prieš spektaklį buvo pranešta, kad šiandien ją pavaduos 2 antrininkė (under-

study). Tai buvo Jan Kudelka. Nepaprasto temperamento, gražios išvaizdos aktorė čia jautėsi taip, lyg ji didelę, komplikuoatą žmonos rolę būtų kiekviename spektaklyje vaidinusi. Jos sesers Lucianos rolėje matėme Gale Garnett. Kodėl Jan Kudelka čia tik atsarginė, suvokiama lygindamas abiejų "seserų" visiškai skirtingai išvaizdą. Matomai, Jackie Burroughs yra daug panašesnė į Gale Garnett, kas šiam panašumui ir konfuzijų farse lošia didelę rolę.

Juokingiausios scenos iš karto neprasidėjo. Iš pradžių, Egeonui pasakojant savo odiseją, mes tik apstulbėjomės neįprastą scenovaizdą ir visokiame pozose išsidėsčiusius kovbojus. Kaip reikiant juoktis pradėjome tik išvydę Dromio brolius, ypač kai jau jiedu kartu pasirodydavo. Nepaprastai juokinga scena, kai Doctor Pinch (Eric Donkin) iš Antifolaus varė velnią. Stulbinanti išpūdzį padarė Emilijos (Mia Anderson) pasirodymas. Kilus didžiausiam triukšmui, ji per duris išsoko ant vežimo laiptelių. Vienuolės apdaras, baltas gaubtuvas, rankose ilgas dvivamzdis šautuvas... Du kartus ugnis, trenksmas, scena pilna parako dūmų. Ir tik tuomet, įsiviešpa-

Shakespearė'o "Painsių komedija" kanadiškojo Stratfordo scenoje. Iš kairės į dešinę: Richard Whelan Dromio rolėje, Marc Connors — Angelo, Barry MacGregor — Antipholus ir John Goodlin — Balthazar. Nuotr. Robert C. Ragsdale

tavus mirtinai tylai, ji prabilo.

Užteks apie Comedy of Errors, nors čia tik maža dalelė išpūdzio. Kas norėjote, šioj tokį vaizdą jau būsite susidarę. Samuel Taylor Coleridge šį veikalą pavadinęs gryniausiu farsu. Robin Phillips su David Toguri jį pavertė dvigubu farsu. Tai tik parodo, kad Shakespearė'ui interpretuoti nėra ribų.

Twelfth Night

Tai 21-sis Shakespearė'o veikalas, rašytas apie 1600-sius metus. Jo pilnas pavadinimas — Twelfth Night or What You Will. Apie kažkokią "dvyliką naktį" tekste nėra nė vieno žodžio. Šekspyrologai spėlioja, jog jis buvo rašytas dvylikai Kalėdų dienai, taigi pabaigai ilgų Kalėdų švenčių vaidinti.

Veikalo turinys maždaug toks. Ilirijos kunigaikštis Orsino beprotiškai myli kontesę Oliviją ir įkyriai jai peršasi. Olivija, nutarusi septynerius metus gedėti savo mirusio brolio, tekėti atsisakinėja. Iš sudužusio laivo, kuriuo kartu plaukė su savo dvyniu ir labai panašiu broliu Sebastijonu, išsigelbsti Viola. Manydama, jog brolis žuvo, ji nutaria persirengti vyrų ir stoti Orsino tarnynė. Tapusi Orsino pažū, ji gauna užduotį prikalbėti Oliviją, kad ši už jo tekėtų. Olivija Viola išimylė. Tuo tarpu Olivijos rūmuose gyvena būrelis jos artimųjų, kurie ten smagiai leidžia laiką. Tai jos dėdė, sir Toby Belch, šio draugas sir Andrew Aguecheek, rūmų dama Marija, klounas Feste, tarnas Fabian ir prievaizdas Malvolio, kuris į visus kitus rūmų linksmučius žiūri iš aukšto ir užtat jų yra nekenčia. Norėdami jam igelti, Olivijos vardu parašo laiška, iš kurio neiškauso turinio Malvolio išskaito, jog Olivija jį myli. Emės Olivijai atvira melintis, Malvolio uždaromas į požemį. Ilirijos krašte atsiranda išsigelbėjęs Sebastijonas, kurį dabar visi mašo su vyrų persirengusia Viola. Gale nesuipratimai išaiškinami. Orsino ves Viola, Olivija gauna Sebastijoną, sir Toby gal pasiliks su Marija. Iš požemio išleistas Malvolio žada keršyti "visai rujai", bet niekas dėl to nesijaudina.

Twelfth Night vaidinama Festivalio teatre ir su visa tinkama pagarba. Režisierius David Jones mus gražina į Shakespearė'o laikus. Dailininkei Susan Benson leista, o gal greičiau liep-

(Nukelta į 5 pusl.)

Nuotrauka K. Ambrozaičio

Aleksandras Radžius

VAKARO NIRVANĄ

Juodos rankos nuo žemės juodos
pridengė baltą mėnulį,
paniro delčia vandenin,
Miškas sunkus buvo sielą užgulus,
vakaro vėsq atnešus tamsa
sustojo prie mano langų.

Sudiev, žiburėli, daugiau nebėdek.
Sustingo naktis, užgeso vėdai.
Juodos rankos erdvėj
apkabino mane,
taip saldu ir taip lengva,
ir delčia vandenin
gilyn... gilyn...

ERDVĖ IR TŪ

Naktis yra visatos palytėjimas,
žemės epiderminis kontaktas su erdve.
Girdėti elektronų kosminis kalbėjimas,
matyti tostančių galaktikų minia.

Užmerk akis, toli nuo žemės atitrūkęs,
esi dalelė laiko ir erdvės,
esi jau debesėlis, toks švelnutis ūkas,
kurio stiklai ir bangos niekad neregės.

Ir niekad negražins atgal į žalią žemę,
gilumon vilioja kosminė daina.
Ten šviesoj ir greity ir tamsoj gyvena
tolstanti galaktikų minia.

(Iš rinkinio "Baltas mėnulio miestas")

Būties ir laiko poezija

VYT. BAGDANAVICIUS

Vytautas Radžius, BALTAS MĖNULIO MIESTAS. Eilėraščiai. Išleido Mykolas Morkūnas Chicagoje 1975 m. Viršelis ir vinjetės piešė Danguolė Stončiūtė. Leidinio kaina \$3.00. Knyga pavieniai ir platinimui gaunama "Drauge".

Idomu, kad žmogus, besidomintis astronomija, rašo poeziją. O gal tai yra natūralus derynys, nes astronomija yra sritis, prieinama didelėmis dvasios pastangomis, o poezija yra sritis, kurioje dvasinė realybė labai surealinama, suteikiant jai vaizdingiausią išraišką. Dėl to,

Tokios realybės, kaip laikas ir būtis, astronomui yra labiau realios, negu ne tokių tolimų žvilgsnių žmogui. Būtis ir laikas yra tokios realybės, kurios, nors būdamos labai realios, yra reikalingos nemažos dvasinės žmogaus pastangos, kad būtų žmogiškai pasisavintos. Šiame pasisavinimo procese yra daug vietos poezijai.

Radžius yra giliai pasisavinęs realybę, nes nekelia šekspyriško klausimo būti ar nebūti. Džiaugsmo ir kančios apsuptas, jis paprasčiausiai yra. Ir tas jo būvimas yra labai toli siekiantis. Jo kalnai pakyla iki debesų ir jis yra tikras, kad, nors pats būdamas vėjo klony, Dievo debesys jis yra. Esamas ir būtasis kartinis laikas ir būtasis dažninis laikas jam turi savaimingą žodį; ir būsimasis laikas, apie kurį jis žino, kad jis pakibs kaip natūrmorto kėdė virš liepsnos, jo kažkaip negąsdina. Kodėl? Dėl to, kad ne tik fizinis,

bet ir metafizinis buvimas jam yra būtis.

Viskas jam yra realu. Jam ir akmuo atveria savo langą ankstyrytą. Ir medžiui, dar nepabudusiam ir tik praėjusią vasarą sapnuojančiam, kažkas ant jo nuogų šakų jau krauja pirmasias ateities žarijas. Ir žemkenciu giminė, po kruvino sniego danga, nėra jam jokia beviltiška būtis. Šiuo metu ji jam yra tik bežadė tauta.

Kometos laikas domina poeta. Ji jau tada apsisprendė aplankyti žemę, kai čia dar nebuvo jokio kronikininko tam apsisprendimui užregistruoti. O dabar jam gaila, kad ji, atbėgusi, nuėjo mūsų nepalaukusi, kaip rasa. Pats poetas, kaip galaktinis žaibas, savo juodo bokšto lange, viliojamas kosminės dainos, gyvena nemirtingumo jūroje.

Labai vertingas yra subjektyvumas tokio žmogaus, kuris savo dvasine struktūra yra greičiau objektyvus. Toks yra Radžiaus subjektyvumas, kilęs iš visatos matematinių skaičiavimų ir astronominių stebėjimų. Lietuviškam dvasingumui jis suteikia naujų, platesnių matavimų.

Kai yra per daug individualumo, iškina ekscentriškas charakteris. Kai žmogaus dvasia atideda vien esmingumams, sunyksta asmeniškumas. Radžius savo poezija pateikia mums vertingą esmingumo ir individualumo derinį. Skaldydami jį, mes galime prisiminti Amerikos poeto M. McClure pasisakymą: "Poezija manęs nedomina, kol ji nėra kartu intelektualinė ir jausminė".

Atskirai reikia atkreipti dėmesį į šios knygos menišką apipavidalinimą, padarytą Danguolės Stončiūtės. Jos viršelis ir vinjetės vizualiai įveda skaitytoją į Radžiaus poeziją.

A. Landsbergio kūrybos vakaras ir F. Neveravičiaus sukaktis Anglijoje

Vasara — niekam tikęs laikas bet kokiai literatūrai veiklai. Bent taip man bičiuliui iš kitų žemynų retkarčiais primena laisvuose. Jei knyga turėtų pasirodyti vasaros mėnesiais — atidėk rudenį, nes dabar niekas nepirks, jei literatūros vakaras...

Matyt, Britanija po kitokia žvaigždė gimusi ir augusi, jei joje ir vasara ir žiema maždaug vienodai praeina. Mes, lietuviai, nors mūsų ir nedidelė masė, taip pat ir liepos mėn. viduryje šen ir ten neužmirštame paminėti Darius ir Girėną, net jei retai čia pasirodanti saulė šviestų lygiai taip, kaip anuomet, kai atėjo žinia, kad jie gyvi Kauno aerodromo jau nebesiekia (o jeigu saulė, tai ir atostogauti maloniau, o ne salėje sėdėti). Tur būt, tas keistas klimatas uždeda ir mums antspaudą: čia tau lyja, čia sniega, čia saulė, saulė, saulė, ir mes nesistebime, jei temperatūra pakyla apie šventas Kalėdas ir nukrinta apie šv. Joną ar Oną. Dėl to, tur būt, nesistebime, jei ir karščių ar vasaros atostogų metu susirenka būrys, jei tik būna proga, į minėjimą, ir su tokia pat pareigingumu, greičiausia, pirm-sime Nidos Knygų klubo dabar išleista stambi knyga — dr. A. Rukšos išversta ir įvadais bei žodynais aprūpintas Vergilijaus "Bukolikas" ir "Georgikas".

Dėl to abejingumo žiemai ir vasarai mes, štai, Londone būrelis buvome susirinkę į Lietuvos namų salę liepos 12 d., kai man-česteriškai naujai sukurtojo lietuviškų filmų vieneto vadovybės nariai K. Steponavičius ir J. Podvoiskis atvežė parodyti iš JAV gautąjį filmą apie M. K. Čiurlionį. Čiurlionių mes patys, aišku, neturime, taigi net nesistebime, jei šen ar ten mūsų karalienės saloje lietuviai suruošia šokių vakarą su pasižmonėjimais Čiurlioniui pagerbti. Pašokama, išgeriama to genijaus atminimo vardu, ir vis tiek geriau negu nieko, ir pareiga atlikti.

Liepos 19 d. turėjome tame pat Londone ir tuose pat Lietuvos namuose du į krūvą sujungtus lietuviškus įvykius — Algirdo Landsbergio kūrinų literatūros vakarą ir Fabijono Neveravičiaus sukakties minėjimą.

Algirdas Landsbergis, jei ir ne visuomet kas metai, mėgsta mus, londoniškiaus, aplankyti, kai tik kurių vasaros atostogų metu ryžtasi iš savo New Yorko pasukti į Europą. Tokiomis progomis mes čia turime jo kūrybos literatūros vakarą. Jau jis kelis kartus yra sudaręs mums progą turėti literatūrinę šventę. Škart jis dideliu būriu Londono lietuvių pasikaitė savo "Sudie, mano karaliau", po to atokvėpiui su humoru papasakojo, kokių būna klausytojų tipų jo literatūrinuose renginiuose, abu su žmona suvaldino — paskaitė ištrauką anglų kalba iš "Paskutinio pikniko" (kuris, sakė, dabar išleidžiamas atskira knyga anglų kalba), o baigė susirinkusių linksmymai "Dainos gimimu", apsakymu, kurio veiksmas vyksta mūsų karališkosios salos Valijoje tarptautinio dainų ir šokių festivalio metu ir jo fone. Jau pasibaigus vakaro programai rašytojas F. Neveravičius, paveiktas to kūriniu, "Dainos gimimą" pavadino tarptautinės reikšmės darbu.

Viešnia J. Landsbergienė padėkos ženklam buvo apdovanota gėlių puokšte, kad ji atlydėjo savo kūrybingą vyrą iki Londono ir dalyvavo programoje.

Rašytojo Alg. Landsbergio vakarą ruošė mūsiškės D. Britanijos Lietuvių sąjungos Londono centrinio skyriaus valdyba. O kaip tik tą dieną sulaukė 75 metų amžiaus šios salos lietuvių rašytojų dekanas Fabijonas Neveravičius, tai jos DBSL centro valdyba įjungė jo sukakties minėji-

ma į A. Landsbergio literatūros vakarą. Dviejų įvykių supuolimas į vienos dienos programą, aišku, nedėkingas dalykas, dėl to kai kas ir prasiarė, kad galėjome juk turėti ir atskirą F. Neveravičiaus literatūros vakarą — būtume, sakoko, galėję kas nors apie jį pakalbėti, būtume jį paprašę, ka nors paskaityti (jis anksčiau dalyvaudavo literatūros vakaruose, kur tik jie būdavo ruošiami ir kur jis būdavo pakviestas), o ir kiti būtų pasistengę įsijungti į programą, net šį tą suvaldinti iš jo kūrinių.

Tai sukaktis, įjungta į A. Landsbergio vakaro programą, praėjo kukliai tepaminėta. Pasveikino sukaktuvinką K. Barėnas, Rašytojų draugijos pirmininko L. Andriekaus, kitų JAV gyvenančių lietuvių rašytojų ir savo sveikinimus ir linkėjimus perdavė A. Landsbergis, tarė sveikinimo žodį DBSL centro valdybos vicepir. Z. Juras ir kartu su jubilatiu visuomeninį darbą ilgai dirbęs inž. J. Vilčinskas, F. Neveravičius, dėkodamas už sveikinimus, pasirodė perdėtai kuklus: jo nuopelnai buvę per daug padidinti.

Baigiant programą, žodį tarė susirinkusiems ka tik Londonan atvykęs svečias iš Brazilijos kūr. H. J. Sulcas, pasidžiaugdamas, kad čia lietuviškas žodis dar taip puoselėjamas, ir pateikdamas liūdną faktą iš savo gyvenamojo krašto: apie 20.000 lietuvių, bet tik apie 20 jaunuolių moka kalbėti lietuviškai.

Pobūvio metu po literatūrinės programos F. Neveravičius sudainuota "Ilgiausių metų".

Be kita ko, F. Neveravičių maždaug per paskutinį dešimtmetį retai kur tesustikdavome. Buvęs toks aktyvus organizacinio gyvenimo dalyvis, jis įstatais ypač varginanti ir ilgą valandą reikalaujanti darba dėl duonos, ir jam

Petras Kiaulėnas (1909-1955)

Portretas

jau nebelikdavo laiko niekam — tik pavalgyti ir šiek tiek patilsti (ir tik prieš pusmetį jis tepasitruokė į pensiją). Tai šis jo pasirodymas viešumoje buvo ypač malonus ryšių atgaivinimas su visuomene.

Ta dviguba šventė buvo su-traukusi ne tik būrį londoniškų, bet vieną kitą lietuvių ir iš tolimesnių miestų.

K. Krauzė

O VIS DĖLTO GALVA PAKELIAMA

(Atkelta iš 2 pusl.)

šitiems vyrams davė tikrai 15 metų!... O lietuviui, kur neįrolyta, kad jisai šovė ir raudonarmietį, ar į kitokio atspalvio tarybinį patriotą, ar kokį ten nors veikėją komjaunuolį — jam 10-15 ar kulka! Ar mažai tokių atsitikimų buvo?! Pasakykit! Jei-gu gerai žinote apie šiauliuų teismą. Kiek išėjo gyvų iš salės?! Kulka! Kulka! Kulka! Latvius dabar teisė. Iš 50 žmonių, 23, at-rodo, nuteisti. Kulka! Kulka! Kulka. Keturiolikai žmonių. Ką-bai reikčia, mieli vyrai? Ką tai reikčia? Tas, kuris norėjo nu-versti raudoną imperatorių ir pastatyti kitą imperatorių — valstybinis aukščiausias nusil-kaltimas, ar ne taip! Jam 15 metų, kitas gavo 7 metukus, kitas gavo 10 metų ir t. t. Lie-tuviui reikėjo šita padaryti — jūs būtumėt pamatę!.. Dešimt kartų būtų sušaudytas! Ot, tai dabar atkreipkit dėmesį į tą da-lyką! Vien tik tai nežmoniškos tokios priemonės, vien tik tai siauro pumpuoti ir tas tautas, kurios nenori paklusti, kurios nenori iširti jų prakeiktoje masėje — toms tautoms režia su kuoka, Režia, ir režia, ir re-zia! Ir tas siaubas neduoda pa-kelt galvos. Ir vis dėlto ta galva pakeliama!.. Ir galų gale prieina

iki tokio punkto, kad žmogus gyvas deginasi! Vienas, antras, trečias ir ketvirtas. Ir paskiau keliama vėliavos. Juk pažūrė-kite Lietuvoj kas darosi! Juk vėliavos vienu, kitu, trečiuo, ketvirtuoji vietoj! Ten vėliavas neina pagaminti kaip JAV-ese. Ten reikia daryti viską slapta. Reikalinga už tas studentų san-taupas nusipirkti tą medžiagą, susiūti, paskui išsigryninti tar-pusavyje, kad nebūtų šnipų, kad nebūtų stribų, o paskui eiti iš vasario 15-tos į 16-tą naktį — pereiti per tvoras, kurios sau-gojamos su naganais apškar-sčiusių sargybinių. Praeitį pro-ten, lipti į kamina, žvarbiam vė-jui pučiant, pakabinti ją, nusi-leisti ir paskiau užrašyti "užmi-nuota". Vėlek nueiti, iškelti ant bokštinio kranu. Paskui spaus-dinti atsišaukimus, užsimovus chirurginėmis pirštinaimė. At-

— *Esame nuigirdę, kad rašote ir antrąjį "Veidų ir problemų" tomą. Kurios autorius ir kuria prasme paliesite antrajame to-me? Kada galima tikėtis jo pasirodymo?*

— "Veidų ir problemų lietu-vių literatūroje" II-ji tomas jau esu parašęs. Bet kadangi nėra lėšų jam išleisti, tai šiuo tarpu svyruoju tarp dviejų jo pabaig-ųjų. Seniau buvo numatyta II-ji tomas baigti "Dabartinė litera-tūros krizė". Šis nemažas straipsnis jau seniai parašytas. Vėliau kilo mintis II-ji tomas baigti trečties lyrikais — K. Bradūnu, A. Niliūnu, L. Andrie-kum, A. Jasmantu ir gal dar viena moterim. Bet ir tos mo-teris atrinkimas, ir A. Niliūno hermetizmas mane tiek "piauna", kad aš šito straipsnio vis nepajėgiu parašyti. Jei per porą trejetą mėnesių jo neįveikčiau, gal reikės sugrįžti prie pirmyk-čio plano pabaigos. Tada para-šyti straipsniai ir studijos ši-taip išsiriškuotų: Marija Peč-kauskaitė — romantikė; J. Tu-mas-Vaižgantas — integralinis realistas; Balio Sruogos drama-turgija; Juozo Grušo dramatur-gija; Salomėjos Nėries klystke-lės; Juozas Paukštelis ir An-tanas Valčiulaitis, kaip jau-nųjų meilės dainiai; Jono Ais-čio-Aleksandriškio nuskriaus-tas žmogus; Vincas Romonas

— impresionistinis romanistas. Kai kurie numatyti autoriai iš šio tomo turėjo iškristi, nes be-rašanant išplito keturios studijos (apie Vaižgantą, B. Sruogą, S. Nėrį ir J. Aistį). Bet kaip šita tomas pasauliui parodyti, nė aš pats gerai neiš-manau. Liet. kat. mokslų aka-demija yra žadėjusi jį išleisti. Tačiau ji stokoja lėšų. Prašiau "Lietuvių fondą", kad man pa-dėtų; bet lig šiol per porą metų jis man tepaskyrė tik pusę to sumos, kokios reikia turėti pra-džiai, atiduodant rankraštį spaustuvei. Jei turėčiau gan-tijų, kad dar keletą metų būsiu darbingas, gal ir negražu čia būtų kalbėti apie sunkenybes, bet dabar...

Šiuo tarpu esu dėkingas komi-sijai, kuri man nutarė paskirti premiją už jau išleistą tomą, ir šios premijos mecenatui kun. dr. J. Prunskiu.

rinkti iš laikraščių, sukarpyti, suklijuoti ir padauginti prokla-macijas ir sudėti į įvairias, net į bolsėvikių pašto dėžutes. Ar tai yra ne didvyriškumas? Tai žmo-nės, kurie jau gimę 47-tais, 50-tais, 52-rais metais.

Kor.: Dabar man kyla klausi-mas. Čia pas mus, mūsų visuo-menėje, tuo reikalu nuomonės skiriasi. Ar tu manai, kad tokia kova, reiškia, sunki ir nuolati-nė — ar gerai, kad tokia kova kovojama, kuri reikalauja au-ku? O gal reikėtų suglausti au-sis ir laukti geros progos ir ta-da parodyti priešui.

K.: Matot — "kiekviena kova reikalinga aukų, laimingi už laisvę numirė". Tai sako poetas Janonis. Nors jisai ir toks ir anoks, bet jisai buvo lietuviš-kas, jisai dar nežinojo komuniz-mo. Jis pats nenorėjo būti ru-siškias, jokiū būdu ne! Ir bran-gūs mums turi būti tie jo žo-džiai. Ir tai yra šventas daly-kas! Nereikia pulti ant durtuvo, zinoma, atstacius plika, plikutė-lę, muogą krūtine. Nereikia eiti ir su šakėmis. Nereikia imti ginklų į rankas, nes tai prazūtis. Reikia, kaip jau sakiau, mamyt-ti mokyt savo sūnų, dukrytę "Tėve mūsų", "Sveika Marija", dešimt Dievo įsakymų. Lietuviš-ka himnų. Štai pamatas! To-liau... Mokyti ištikimybės, brandinti ir vesti į bažnyčią, kad tu-rėtų atvirą, kaip žaizdą, sąžinę! Reikalinga, kad klausytusi, mo-kėtų sukintėti radijo aparatūrą. Ir galų gale, kad mokėtų dirbti su smegenimis.

Kor.: Taip, tai mes supranta-me. Bet ar reikia Vasario 16-tos išvakarėse tautinių vėliavų, ar reikia atsišaukimų — ar to rei-kia, ar geriau taupyti, nepakloti aukų?

K.: Jūs žinote, kad dabar, kuomet šiek tiek praplėsta gele-žinė uždanga, gal būt, mes ra-sime savo židinius ir savo gijas, kurios mus riš — per kur, aš nežinau — su Lietuva. Kuomet mes turėsime jau savo gijas. Kuomet žinos, ot, ar tokiu ar kitokiu pavidalu, mus pasieks laisvajam pasaulyje... Tegu da-ro ten. Yra pasiryžusių žmonių. Tikrai, kad tie žmonės neišeitų į didelę platumą, ir kad jie ne-gautų 15 metų!.. Kad jiems už-tekėtų 3, 4 metų.

Kor.: Treji, ketveri metai, manai, būtų nebloga mokykla? K.: Aš esu dėkingas ir Die-vui, ir tam kapitonui Vladimi-rui Makejevičiui Popovui, kad jo smegenys taip padarė, ir kad aš ten papuoliau. Nes antrajp aš, čia atvykęs, nebūčiau tikras

DU DEŠIMTMEČIAI BE DAIL. KIAULĖNO

Dail. Petras Kiaulėnas be lai-ko, teturėdamas 46 m. amžiaus, mirė 1955 m. rugp. 15 d., sun-kios ligos išvargintas. O buvo kū-rybingas žmogus. Meninį pasiruo-šimą įgijo Kauno Meno mokyk-loje, gilino studijas Romoje, Pa-ryžiuje, kur buvo surengęs ir sa-vo kūrinių parodas. Ilgai studijuo-damas meną, išaugęs impresio-nistų mokykloje, ir pats daugiau-sią reikėsi šioje kryptyje. Ypač mėgo natūrmortus, peizažus, portretus, turėdamas savą kolori-tą ir stilių. 1957 metais Paryžiu-je buvo surengta pomirtinė jo darbų paroda. 1958 m. išleista jo 12 spalvotų kūrinių reprodukcij-ų. Jo meno palikimą rūpestingai globoja jo žmona architektė Va-sia.

liudininkas. Ne garbės gi rei-kašas, bet, galų gale, aš pats pamačiau kaip kirminas visus tuos labirintus, apie kuriuos aš girdėjau tik per radiją. Aš pats praėjau per tą Potmą... Trupu-tį mažai, galėjau truputį dau-giau dar. Dar kelerius metukus... Būtų iškęsta. Na, bet pamačiau visa tai, ir štai Dievas davė, aš iš-nešiau ką mačiau net ir į Vaeš-kašus... Ir dabar kalbu su juso-mis apie tuos vyrus, kurie ken-čia — jau keletas grįžo. Jie grį-žo nepalaužti, jie grįžo lietu-viais. Jie žino, kaip skirti stribą nuo doro lietuviu, kaip skirti šiukšlę nuo grūdo. Tai yra ne-paprastai svarbus dalykas! Ka-dangi okupantas taip ir nori su-skaldyti net ir šeimą. Tai dabar-tės matote, kaip praturtėję žmo-nės sugrįžta. Tikrai reikia pri-laikyti, kad nebūtų riaušių, amė-

Kor.: Kad iš Vilniaus nepasi-darytų Budapeštas.

K.: Kad nepasidarytų Budapeštas. To Budapešto reikiama Maskvai. Gulago imperijos tam-kaiki tikisi pereiti per viską. Jie perėjo per pusę Europos. Reikia nesudaryt progos, kad tie rai-vamzdžiai ir vikšrai būtų atsuko-ti į mus Kaune, Šiauliuose ar Vilniuj, ir kad tie vikšrai nebe-traiškintų mūsų. O kad paimtų-tik vieną, antrą, trečią, dešim-tą iš mūsų sūnų ir dukterų. Ta-gu da ten bus teismai, tie teismai p-aidu skambės per pasaulį. Žino-er ma, jeigu Amerikos balsą nesu-žlugdyš tie, kurie šiandien jau stengiasi detentės ar biznio rei-kažu pasmaugti ir tą šaltinį.

(Pabaiga)

Philomena sako: - KAS NETAUPO ATEČIAI, TAS NESIRUOSIA SVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUL.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAPRASTŲ KNYGUCIŲ 5.25% \$1,000 įdėtas vienam mėnams duos 6.5% \$1,000 įdėti 4 metams duos 7.5% \$1,000 įdėti 6 metams duos 7.75%

Nuosimčiai pristatomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Fede-ralinę Valdžios Apdraudą F. & L. & C.

CHICAGO

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7576

Kultūrinė kronika

LIETUVIŲ KATALIKŲ MOKSLO AKADEMIJOS PREMIJOS

Lietuvių katalikų mokslo akademija skirs premijas už geriausius 1975 m. mokslo ir religinės arities veikalus bei premiją už žurnalistinį darbą. Visos trys premijos po 1000 dolerių. Visų jų mecenatas kun. Juozas Prunskis. Premijotiniams darbams parinkti bus paskelbtos juri komisijos. Kandidatus premijoms gali siūlyti visi, pasiūsdami motyvuotą raštą LKM Akademijos pirmininkui, adresu: Rev. Prof. A. Liūma, Academie Lithuanienne Catholique Des Sciences, Piazza Pilotta 4, 00187 Roma, Italy.

Ketvirtą premiją — 500 dol. labiausiai pasižymėjusiam visuomenininkui paskirs Pasaulio lietuvių katalikų bendrija. Ir šios premijos mecenatas yra kun. dr. J. Prunskis.

SPECIALI KOMPOZICIJA

Pagarsėjęs bažnytinės muzikos kompozitorius dr. A. Leloquin sukūrė specialią melodiją Te Deum giesmei, kuri bus atliekama Amerikos šventosios Elzbietos Onos Seton kanonizacijos iškilmėse.

SKULPT. KAŠUBA SUKAKTUVININKAS

Skulpt. Vytautas Kašuba rugpj. 15 d. sulaukia 60 m. amžiaus. Baigęs Rygiškių Jono gimn. Marijampolėje, studijavo Kauno meno mokykloje, išeidamas skulptūros skyrių. Buvo skulptūros skyriaus vedėjas Kauno taikomosios dailės institute. Paryžiaus parodoje 1937 m. apdovanotas aukso medaliu už medžio drožinį. Jam buvo 1942 m. suteikta tautinės skulptūros premija už ekspresyvių kūrinių Kalinių išlaisvinimas, išstatytą Kenčiančios Lietuvos parodoje. Žemaičių plento užbėgimo proga Vilijampolėje 1939 m. pastatė obeliską. New Yorko parodoje 1939 m. sukūrė gipso statulą Vytautas Didysis, Marquette Parko lietuvių bažnyčios frontonui sukūrė keturias Madonas. Priskikėlio parapijos Toronte didžiajam altoriui — Rūpintojėli, sudarė Vinco Krėvės paminklui projekta. Jo kūrinių buvo įsigijęs Karo muziejus Kaune, o išveivijoje, JAV-se, jis yra sukūręs gausiai skulptūrų įvairioms stambioms amerikiečių įstaigoms.

Vytautas Kašuba

Karallus Mindaugas

DIENA STRATFORDO FESTIVALIJE

(Atkelta iš 3 pal.)

ta, parūpinti tik pusimčių metų vėlesnę aprangą (apie tai sužinojau, skaitydamas kritikų pastabas, nes pats, prisipažįstų, nebūčiau perpratus). Kodėl taip padaryta, tuojau paaiškinsiu. O apranga ir grimas Festivalio teatre visada turi nepaprastą reikšmę. Ir dar šviesos, ir garsiniai efektai. Dekoracijų čia beveik nėra. Nebuvo nė Twelfth Night atveju. Tik, šviesoms keičiantis, išnešama viena kita didiko kėdė, vienas kitas stalielis. Ši karta, kai reikėjo, buvo atnešta dviejų gabalų gyvatvorė, už kurios pasislėpę Olivijos rūmų dykduoniai, stebėjo Malvolio mačymąsi, piršimosi Olivijai repeticiją.

Viola (Kathleen Widdoes) žavėjo ne tik Oliviją ir Orsino. Žavėjo ji ir mus, publiką, savo trapiu moteriškumu, švelnumu, nuoširdumu iki natūralumo. Nors ji pačioje pradžioje prisipažino,

joj Orsino bus jos vyras, bet niekur jam to neparodė, nekoketavo. Olivija (Marti Maraden) buvo graži kontesė, kuriai gal vietomis trūko kiek griežtumo. Orsino (Stephen Macht) priminė savanaudį ekscentriką, vyriškos išvaizdos, bet vaikiško elgesio ("aš noriu, aš turiu gauti"). Gaila Violos, galvojau sau, nes sunku bus jai su juo gyventi... Sir Toby Belch (Leslie Yeo) tikras veltėdis ir girtuoklis, gašlus mergišiūs, Marija (Denise Fergusson) — ciniška senmėgė, kuri nerausta nuo jokių žodžių. Feste (Tom Kneebone) — filosofuojas klounas, kiekviena proga išplėšias ne po vieną, o po du aukso pinigus, kiekvienam surandąs aštrų žodį ir visai neblogas dainininkas. Tai beveik visi man į akį labiausia kritę svarbieji aktoriai. Kai kur gal jų spalvas kiek sutirštinau, gal dėl vienos kitos charakteristikos kai kas ir nesutiktų. Bet taip jie man atrodė.

Pasilikau Malvolio. Užtai, kad jis buvo pats didžiausias. Jį Shakespeare'as porą kartų pavadino puritonu. Pavadino tuomet, kai puritonai dar tik kalbės iš kiaušinio, kai jie dar ne buvo, o tik bus. Jie, kurie sudrebins Angliją ir visą tuometinį pasaulį, kaip reikia atsiskleis su Cromwell'iu. Kai režisierius rolei surado Brian Bedford, tai žinojo, jog spektaklio garbė bus Malvolio. Štai kodėl buvo pasiūti puritonų rūbais! Malvolio užmezgė kontaktą su publika kada tik reikėjo. Jis publikai skaitė Olivijos laišką, su publika diskutavo, publikai rodė geltonas savo kojines su juodais apivaraiss, kurie, laiške buvo rašoma, Oliviją labai sužavėję. Net ir tuomet, kai mums nugara nugrėžusiai Olivijai jis nuo delno pūtė nesuskaitomus bučinius, džiazom kupinas tartum mirkčiojo mums, tartum be žodžių publikai kalbėjo, kad va, žiūrėkite, kaip man dabar sekasi... Taip, Brian Bedford-Twelfth Night Malvolio — savo rankose turėjo publiką, kaip pernai, Moliere'o komedijoje The Imaginary Invalid, Araganas - William Hutt buvo publiką sau pasigavęs.

Twelfth Night režisierius nesisistengė, kad Viola būtų labai panaši į Sebastiją. Sebastijonų parinko Blaine Parker, kiek mažesnio kalibro aktorius, ramu, kukly, lėtoka. Užteko jo nedidelio ūgio ir tokio pat apdaro, kad "tikėtume", jog ten jo niekas nuo Violos scenoje negali atskirti...

Nors Twelfth Night ir The Comedy of Errors pagrindu turi panašią fabulą, bet tai ir vienas jų panašumas. Twelfth Night veikėjų lūpos yra nemaža Shakespeare'o poezijos ir filosofijos, o Comedy of Errors paskutinį puslapį užvertus, netrukus nuo veido dingsta ir šypsena. Šitaip atrodė abi komedijas skaitant, šitaip daugumai atrodys ir spektakliams užsibaigus. Tad gal ir gerai, kad The Comedy of Errors režisierius sukūrė ten Amerikos laukinių vakarų atmosferą.

1975.VII.28

PIRMASIS LIETUVIŲ DRAMATURGAS

Mūsų dramų pradininkas Aleksandras Fromas, rašęs Gužučio slapyvardžiu, yra miręs 1900 m. rugpj. 8 d., taigi šiemet sueina 75 m. nuo jo mirties. Žymiųjų mūsų rašto žmonių: Simono Stanevičiaus, M. Davainio Silvestravičiaus, vėliau M. Jankaus ir kitų bendralaikis ir jie yra vienas kitą skatinę labiau reikštingi kūryboje. Fromo senelis iš Rytprūsų atsikėlė į Vilnių, tėvas tarnavo rusų administracijos raštinėse Panevėžy ir kitur. Aleksandras, baigęs Kražių gimnaziją, raštininkavo Raseinių žemės teisme, Kauno gubernatoriaus raštinėje. Nusipirkęs Angliškųjų vienkiamį (netoli Raseinių), ten ūkininkavo iki mirties, gausiai rašydamas. Buvo išspausdintos jo dramos: Požas ir muzikai, Eglė žalčių karalienė, Išgriovimas Kauno pilies, Gedimino sapnas, Vaidilutė, Gudri našlė (komedija) ir kt.

Yra rašęs apysakų, eilėraščių, vertimų (pvz., iš A. Mickevičiaus Vėlinių).

ANTROJO PASAULINIO KARO DOKUMENTAI

Leidžiami Vatikano dokumentai, turintieji ryšio su Antruoju pasauliniu karu. Jau užbaigti 8 tomai, devintas jau beveik baigtas ir bus išleistas rudenį. Iš viso bus 11 ar 12 tomų. Juos paruošti talkina amerikietis jėzuitas kun. Robert A. Graham iš Kalifornijos.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite perkdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigty foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. PROspect 6-8998

Chicago, Illinois. 60629

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
NAUJOS — NAUDOTOS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir taisymas
2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

CHRYSLER CORDOBA
1975 m. Sportinis, ekonomiškas
2 durų Hardtop
Nuo \$4,475.00

PLYMOUTH VALIANT — 2 durų ar 4 Hardtop, 6 cilindrių iki 25 mylių galiono

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų. Įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai patalys karoseriją (Body), sparus (Fenders) ir sureguliuos motora.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer V17-1515

Seniausias automobilių pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 50 metų.

Arkivyskupo Matulaičio dvasinių idėjų komentarai

Vienuolinis gyvenimas, Arkivyskupo Jurgio Matulaičio sampratoje, Kun. Vytautas Bagdanavičius, MIC. Rankraščio teisėmis išleido Immaculata Press, Putnam, Conn. 1975 m. 88 psl.

Idomi šios knygos istorija. Kun. V. Bagdanavičius 1964 m. buvo pakviestas vadovauti dvasinio atsinaujinimo mėnesiui. Nekalto Prasidėjimo Marijos seserų grupei jų motiniškame name Putname. Paskaitos buvo užrašytos magnetofono juoston. Seselės vėliau jas perrašė. Autorius 1968 m. peržiūrėjo, išlygino, papildė, pridėjo įvairių autorių pažiūrų ir seserys šį leidinį išleido arkiv. Matulaičio 100 m. gimimo proga. Kun. Bagdanavičius dar gavo tą leidinį 1971 m. peržiūrėti ir papildyti.

Šio viso leidinio pagrindu yra arkiv. Jurgio Matulaičio paruoštas darbas "Vedamoji mintis ir dvasia", suglaustai pateikiąs mirties vienuolijos dvasinio gyvenimo pagrindus. Kun. V. Bagdanavičius su jam būdingu gilumu tuos arkiv. Matulaičio dėsnius čia komentuoja, atskleidžia jų gilesnę prasmę, praveda paralelę tarp jų ir Vatikano II suvažiavimo nutarimų bei dabarties pasaulio patirties. Apimami visi pagrindiniai vienuolijokio gyvenimo klausimai:

ma: tobulesnio gyvenimo prasmė, aukštis ir plotis, šventumo siekimas, tobulybė ir pažangos idėja, vienuoliai ir pasauliečiai, komunistinis ir individualistinis žmogus, gamtinio ir antgamtinio prado ugdymas, talentų ugdymas vienuolyne, jautimas su Bažnyčia, priemonių pasirinkimo laisvė, klusnumas, bendruomeniškumas, rekreacijos, šventadieniai, visuomeninė kultūra, ištvermė, pagundos, apsimarinimas, asketinės priemonės ir kt.

Nors tie visi svarstymai skirti Nek. Pras. vienuolinių seselėms, bet jie įdomūs ir naudingi visiems krikščionims. Kun. V. Bagdanavičius pasirinktas temas moka sklaidyti su filosofišku gilumu, į klausimus žvelgdamas iš įvairių taškų, juos svarstydamas su logišku nuoseklumu, juos nagrinėdamas garsiųjų pasaulio teologų (Mausbach, Steeman, Franzen, Metz, Rahner ir kt. idėjų šviesoje, panaudodamas ir lietuvių mintytojus (pvz. Maceina), užgriebdamas ir literatus (pvz. Kafka), taigi veikalas darosi vispusiškai įdomus ir naudingas vien vienuoliams, bet ir gilesnio gyvenimo siekiantiems pasauliečiams, ypač, kad jis remiasi giliausios dvasios lietuvių — arkiv. Matulaičio idėjomis. J. Pr.

JEI JOS NORITE SIŪSTI SIUNTINIŲ DOVANAS Į LIETUVĄ IR ĮVAIRIUS USSR KRAŠTUS, naudokitės patarnavimu plačiai žinomos firmos

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNESHPOSTLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA: 1776 BROADWAY, NEW YORK, N. Y. 10019 Tel. — 581-6590; 581-7729

Siuntiniai, siunčiami per mūsų firmą, paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvių, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

Affiliated with PODAROGIFTS, INC.

Pylims užsakymus butams, automobiliams, dovanų pažymėjimams, motociklams, baldytuvams, televizijos imtuvams ir įvairioms kitoms sovietinėms prekėms, kurias galite užsakyti Lietuvoje ar USSR gyvenantiems giminiams. Papildomų žinių turėkite mūsų pagrindinėje įstaigoje ar bet kuriame mūsų skyriuje. Atidaryta kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro. Šeštadieniai ir sekmadieniai nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MOSŲ SKYRIAI

Allentowa, Pa. — 126 Tilghman Street	435-1654
Baltimore 31, Md. — 1900 Fleet Street	342-4240
Brooklyn, N. Y. 11218 — 485 McDonald Avenue	467-6483
Buffalo 12, N. Y. — 701 Fillmore Avenue	895-0700
Chicago 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue	486-2818
Chicago, Ill. 60629 — 2908 West 69 Street	923-2787
Chicago, Ill. 60608 — 1833 West 47 Street	376-6733
Cleveland 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue	771-0898
Detroit 12, Mich. — 11601 Jos Campau Avenue	365-6780
Farmingdale, N. J. — Freewood Acres Rt. 9	363-0494
Hamtramck, Mich. — 11339 Jos Campau Avenue	365-6740
Hartford 6, Conn. — 123-126 Hillside Avenue	249-6216
Los Angeles 4, Calif. — 150 So. Vermont Avenue	385-6350
Newark, N. J. — 378 Market Street	642-2452
New York 3, N. Y. — 78 Second Avenue	674-1540
New York 3, N. Y. — 141 Second Avenue	475-7430
Philadelphia 23, Pa. — 631 W. Girard Avenue	769-4507
Phoenix, Ariz. 85027 — 22847 N. Black Canyon Hwy.	602-942-8770
Rahway, N. J. — 47 East Milton Avenue	381-8900
Silver Springs, Md. — 622 Ellsworth Dr.	301-589-4464
South River, N. J. — 41 Whitehead Avenue	257-6320
Syracuse, N. Y. 13204 — 515 Marcellus Street	475-0746
Trenton 10, N. J. — 1182 Deutz Avenue	392-0306
Utica, N. Y. — 943 Blocker Street	732-7476

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ

IŠ BOSTONO IR NEW YORKO
Kaina nuo \$739.00

DAR YRA VIETŲ ŠIOSE GRUPĖSE

Rugsėjo 3	Lapkričio 21
Rugsėjo 18	Gruodžio 19

Prie šių grupių galima jungtis iš kitų miestų su papildomu mokėstų; pav. vykstantiems iš Chicagos \$119.00

Detroito	\$81.00 daugiau
Clevelando	\$82.00

Patarimus registruotis iš anksto — vietų skaičius ribotas.

Dėl smulkesnių žinių kreipkitės į

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE

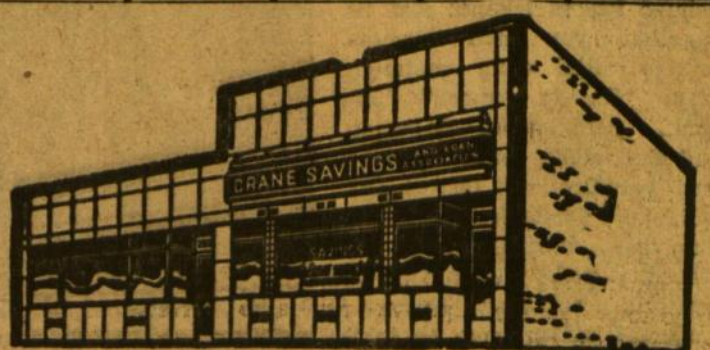
393 West Broadway, P.O. Box 116

So. Boston, Mass. 02127

Tel. (617) 268-8764

Air fares subject to Government approval.

Savininkė: ALDONA ADOMONIENE

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Pres.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS: ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. r. iki 6 v. vak.
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 6 v. v.

7 3/4 %

Mokamas už 6 m. sertifikatus.

Minimum \$1,000

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCIOUS NUO 1 D.

6 1/2 %

Mokamas už 1 m. sertifikatus.

Minimum \$1,000

Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

5 1/4 %

Mokamas už investavimo sąskaitas

Minimum \$1,000

Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

REPAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5938

NE VARGANA PRAEITIS NUOBIRA, O KŪRYBINIS VERŽLUMAS

Valandėlė su rašytoja Birute Pūkelevičiute

Pačiame Chicagos lietuvių centre, Marquette Parke, 6940 So. Maplewood (Chicago, Ill 60629) gyvena mūsų kūrybinioji poetė, premijuotoji rašytoja, sėkminga lietuviškų filmų kūrėja Birutė Pūkelevičiūtė.

Ji čia supama mūsų dalininkų kūrinių. Ant sienų kabo Petravičiaus "Kristus karste", Vizgirdos Bostono vaizdas, K. Zoromskio pajūrio vasarotojos, Anast. Tamošaitienės tapyba ir daug kitų kūrinių. Čia gausios lietuviškų knygų lentynos, Pūkelevičiūtės sukurtų filmų paveikslai ir daug kitų kultūrinių vertybių, liudijančių, kad jos visi laisvalaikiai yra skiriamai šakotai lietuviškai kūrybai.

Rašytoja mielai draugiška ir iš karto iš jos lūpų pasilieja gausi žodžių pynė:

— Man labai malonu, kunige daktare, kad jūs turėjote laiko ir noro pas mane atsilankyti. Neskaitant bičiulio Hermio, Jūs esate pirmas žurnalistas, atvykęs mano pastogėn pašnekesiui.

Negana to: Jūs esat ir pirmas mano mecenatas, prieš dvidešimt metų tūkstantine apdovanojęs "Aštunios lapus". Tąsyk, kalbėdamas per premijos įteikimo šventę, Jūs išsireiškėte, kad nežinote didesnio ginklo prieš okupaciją, kaip lietuvių kultūros, ypač rašytosios puoselėjimas. Prie šio sakinio mintimis dažnai sugrįždavau.

Trumpai tariant: Jūs esat man labai brangus svečias, ir aš pasistengsiu papasakoti tai, kas Jus ir "Draugo" skaitytojus domina.

— Nesenai gėrėjomės mažųjų lietuviukų valandėle WGN TV stotyje. Kiek žinau, šis pokalbis turi tiesioginį ryšį su Jūsų filmine miniatiūra "Kalėdų sapnas"? — Klausiu ją.

— Visai teisingai. Tai vyšnia ant pyragaičio. O patį pyragaitį nebuvo lengva iškepti. Kai jis, pagaliau, jau buvo iškeptas, reikėjo padėti daug pastangų, idant "Kalėdų sapnas" būtų bent... peržiūrėtas. Sakyčiau, kad sunkiausia buvo iškovoti patį peržiūrėjimą (screening). Filmukui susilaukus palankios nuomonės, tuojau gavom pakvietimą padaryti pokalbį su penkiems vaikams. Tolimesni žingsniai, aišku, buvo ne tokie sunkūs. Kartą susipažinę su stoties žmonėmis, studijoje jautėmės labai jaukliai ir iš WGN personalo patyrėm daug nuširdumo.

Privalu pagirti pačius vaikus: jie taip gražiai pasirodė, kad, vietoj vieno pašnekesio, video juoston buvo įrašyti trys.

Pamenu, išgirdusios, kad trečiasis pašnekesys bus apie Lietuvą, mudvi su Zita Kėvalaityte-Visockiene stačiai nutirpome: ar sugebės tokie pipirai atsakyti į visus klausimus? Beje, pokalbis nebuvo iš anksto su-

repetuotas, nei bet kokia prasme įtaigojamas — mudviem atiteko tik nebylių stebėtojų vaidmuo. Vadinasi, privalu pagirti tėvus ir mokyklą: tikiuosi, kad tie, kurie programą stebėjo, mūsų vaikų nepapeiks.

Mane tikrai sujaudino patį programos pabaiga. Vaikai, užklausti, kokia jų gyvenimo didžiausia svajonė, nedvejodami davė tą patį atsakymą: "Kad Lietuva būtų laisva". Gaila, kad kamera tuo metu rodė tik vyresniuosius — mažieji bambliukai, be žodžių jiems pritardami, palingavo galvutėm... Tie vaikų žodžiai ypač graudžiai nuskambėjo Helsinkio konferencijos išvakarėse.

"Kalėdų sapnas" buvo dar parodytas Chicagos Mokslo ir Pramonės muziejuje, Detroito TV 2-jame kanale ir... JAV Armijos 308 daliniui, kurio dėmesio laukas yra šiaurės Europa ir jos gyventojai. Turėjau malonios progos susipažinti su šiais jaonais vyrais, kai jų atstovai atvyko pas mane filmuko pasiskolinti. Iš sykiu bandžiau jiems aiškinti, kad vargiai pusiau valdybinis, proginis-kalėdinis filmukas bus jiems įdomus; kad tinkamesnis būtų rimtas dokumentinis filmas. Tąsyk vyras man ėmė pasakoti, kaip tiesiog desperatiškai jie jau kuris metas iešką filminės informacijos apie Lietuvą anglų kalba. Visos pastangos buvę veltui: nieko, visiškai nieko nesą!

Manding, mums verkiant reikia pasigaminti bent 15 minučių dokumentinį filmą. Pats laikas. Turime išsivijios institucijų, kurios rūpinasi mūsų informacija anglų kalba. Šalia visų kitų

Vasara Amerikos Vakaruose

ties metų moteriškę. Mano nuostebimui, atvyko labai jauna ir daili mergina, kūme teksasietė, su kuria šnekėtis buvo tikras malonumas.

Pasikalbėjimas vyko mano namuose ir truko apie tris valandas. Pamenu, jaunajai redaktorei išvykus, aš ėmiau svarstyti: ar įmanoma tą ilgą pokalbį, kartais neišvengiamai nukrypstantį į periferijas, suvesti į žurnalo skiltis? Jeigu mane kas nors supažindintu, sakysime, su tibtiečiu poetu, aš vargiai įstengčiau suglausti jo mintis, girdėtas per vieną vakarą. Juoba, kad net pati jo galvosena turėtų nepažįstamo atspalvio, kurį būtų sunku iš sykiu perprasti.

Dabar, rašinį perskačiusi, manau, kad jame ne tik perteikta atmosfera, kurioje gyvenu, bet tarp faktų pabarstyta daug asmeniškų detalių, kurios visai apybraižai suteikia žmogiškos šilumos. Pavyzdžiui, sutraiskyto mėnulio užsklanda arba Felini-povo-sniego iliustracija, kuria bandžiau paaiškinti ribas, apsprendžiančias išsivijios menininko (ypač teatre ar filme) vaizduotę. Visa tai, kas mirguliuoja už tos ribos, jam techniškai neįgyvendinama. Kas iš to, kad prašmatniai buvo susvajota? Todėl tenka svajoti... realiai. Įgyvendinamai.

Svarbiausia, mano nuomone, yra tai, kad šis rašinys išsivijios menininką pristato ne kaip varganą praeities nuobirą, bet kaip žmogų su labai specifinėm problemom, kurias jis, kaip įmanydamas, bando įveikti.

Mūsų pasikalbėjimas pradžiogė sukosi apie mano novelę "Kaip Arvis išėjo į žmones". Kadangi Arvis yra jaunas lietuviškas velniukas ir novelės veiksmas klostosi pakaitomis tai pragare, tai Detroite, "Chicago" žurnalo turinys duoda rašiniui ir antrinį pavadinimą — "The devil and Ms. Pukelevičiute" Tikroji jo antraštė ("Necessary for this World") yra paimta iš Los Angeles vaikų įspūdžių, kuriuos jie surašė, man apsilankius liuanistinėje mokykloje. Linas Palubinskas, 7 metų mokinukas, tąsyk šitaip apie mane išsitarė: "... šiam pasauliui ji labai reikalinga". Liūdnom valandom, kai man atrodo, kad šiam pasauliui aš esu "visiškai nereikalinga", man pastiprina Lino pasitikėjimas, Taigi, Linai, mano mažasai drauge, ačiū Tau už dvasinę pasipirtį ir už gražią antraštę "Chicago" žurnalui!

— Įdomu būtų žinoti, ar Jums tenka susitikti amerikiečių literatūrinio pasaulio žmonių?

— Į kelias brangintinas pažintis esu suėjusi. Tačiau jos už-

Birutė Pūkelevičiūtė

simežgė ne per daug seniai. Ilgą laiką amerikiečių tarsi šalinda-vausi.

Prisimenu kažkur skaitytą juoką. Gyveno protestantų šeima, kuri turėjo du berniukus, ir katalikų šeima, kuri turėjo dvi mergaites. Vaikai, aišku, drauge žaidavo ir kartą ėmė pliuskintis upelyje. Vai! Abi mergaitės parbėgo namo, garsiai šaukdamos: "Mamyte, mamyte, mes niekad nemanėm, kad tarp katalikų ir protestantų yra toks didelis skirtumas!"

Tarp lietuvių ir amerikiečių man ilgą laiką buvo milžiniškas skirtumas. Didesnis už tą, kurį apskelbė abi katalikės mergytės. Dabar tasai skirtumas tarsi "susitraukė": matau, kad visi panašiais dalykais rūpinamės, visi panašiai liūdime, mylime, mirštame.

Na, turiu papasakoti dar vieną juoką. Prancūzijos parlamente, vykstant debatams moterų lygybės klausimu, vienas atstovas, karštai gynęs moterų pusę, savo kalbą jausmingai užbaigė: "Duokime, ponai, joms lygias teises. Juk, pagaliau, tarp vyro ir moters tėra toks mažas skirtumas!" Tąsyk kitas atstovas, sėdįs salės viduryje, sušuko: "Tegyvuoja tasai skirtumas! Vive la différence!"

Panašiai ir aš, amerikiečių tarpe kartais pajutusi, jog vis dėlto esama mūsų galvosenoj ir gyvenimo sampratoj šokių tokių skirtųjų, patį sau pasakau: "Tegyvuoja tasai skirtumas!" Juoba, kad lietuviškasis "skirtumas" dažnai būna netgi patrauklus ir įdomus. Kiekvienu atveju, jis man daugiau nebe kliudom bendrauti su žmonėmis.

O į pažintis sueinama kartais savaime. Štai, Random House leidykla yra išleidusi pasaulinės poezijos antologiją, vardu "The Cry of Rachel". Joje, tarp Euripido, Lorcos, Frosto, Rimbaud, Yeats, Traklio, de Unamuno, yra įdėta viena lietuvių liaudies rauda (vertė A. Landsbergis) ir fragmentas iš mano knygos "Metūgės" (vertė J. Stukas). Abu dalykai paimti iš mūsų poezijos antologijos "The Green Oak".

— Man rodos, "Draugas" jau senokai buvo paskelbęs žinią, kad ir žymus amerikiečių literatūros žurnalas "Prairie Schooner" iš mūsų poezijos antologijos išsirinco vieną liaudies dainą ir Jūsų "Metūgių" fragmentą.

— Teisybė. Savotiškai įdomus sutapimas, kad ir žurnalo, ir knygos redaktoriai pasirinko panašius dalykus, nors tuos abu perspausdinimus skiria ke-

lerių metų tarpas. Grįšiu valandėlei prie antologijos "The Cry of Rachel". Kadangi knygos redaktorė, Sesuo Mary Immaculate, C.S.C., gyvena ne per daug toli (Notre Dame, Ind.), mudviem susirašius, gavau labai malonų jos pakvietimą apsilankyti Sv. Marijos kolegijoje.

Tai buvo viena gražiausių mano gyvenimo dienų. Ten nuvykusi, sutikau tikrą literatūros

Šeima-vaikas-lietuvybė

TEVAI AUKLETOJAI

D. PETRUTYTE

Vaikas, apie kurio auklėjimą šiandien tiek daug kalbama rašoma ir sielojamasi, privalo turėti tėvus. Ką tai reiškia? Argi gali būti vaikas be tėvų? Žinoma, kad ne. Tuo tik norima pasakyti, jog tėvai tėvams nelyg. Vieniems — tėvai tėvams nelyg. Vieniems — vaikas yra palaima, kitiems — sunkenybė, o tretiems — nelaimė, kuria bandoma nusikratyti. Veisimosi arba dauginimosi galia Tvėrėjas yra įdiegęs kiekvieno gyvo padaro prigimtį. Neprotingosios gyvūnijos pasaulyje ši galia yra pajungta instinktui, o protojogi tvarinio — žmogaus atveju, šioji galia gali būti sprendžiama laisvos valios, vadovaujantis išmintimi.

Žmogus, nebūdamas pajungtas instinktui, turi dvi galimybes: arba tobulėti, arba išsigimti, trečios išsities nėra. Tai natūralus dalykas, tai gyvenimo nuostatas — žengti pirmyn arba trauktis atgal, kopti aukštyn arba smukti žemyn.

Kad gyvenimas eitų pirmyn — gerėjimo bei tobulėjimo linkme,

"aficionados" (daugiau poezijai, negu prozai entuziastingai atsidavusių). Pajutau tąsyk, kaip smagu JAV-ėse rašytojui, atsidūrus literatūros žmonių tarpe. Tik visą laiką širdyje galestavau, kad neturiu šimtą kartų daugiau talento ir nesu parašiusi šimtą kartų geresnių knygų, idant pateisčiau man parodytą dėmesį ir jautrumą.

— "Chicago" žurnale paminėta, jog pradėdate naują knygą. Būtų įdomu apie tai daugiau patirti. Ar ją jau rašote?

— Taip, rašau. Turiu pridurti, kad "rašymas" ir "užrašymas" yra du skirtingi darbo procesai. Pastarasis, aišku, žymiai lengvesnis.

Aš rašau visą laiką: gatvėj, autobuse, krautuvėse, netgi ir šiuo metu, su Jumis kalbėdama. "Chicago" redaktorei paminėjau vieną savo planą. Tačiau rašytojas kartais būna panašus į daržininką, pasodinusį kelias gėles iš karto. Nežinia, kuri pirmiau išaugs ir kokia spalva ji pražydės. Sykį, dar ankstyvą pavasarį, aplankiau užmiestyje vieną bičiulį, kuris labai rūpinosi: jis pamiršęs, kur pasodintas baltos, o kur mėlynos gėlės! Aš jį nuraminau: "Kai ateis metas, pamatysi, kurios baltos, kurios mėlynos".

— Ačiū Jums, Birute, už pašnekesį. Man atrodo, jis turėtų būti ypač tinkamas "Moterų gyvenimo" skyriui. Juk šalia dviejų vyrų, paminėtų vertimų kontekste, Jums pasakojant, pro mano akis prabėgo vien moterų veidai.

Moterų mados, besikeičiančios dešimtmečiais, iš k.: 1920, 1930, 1940; ir (taipgi iš k.) mini, midi ir maxi (iš Smithsonian parodos).